

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Joutilasta kavahtakaa!

Asunnottomien palvelukeskuksen vastustami-
nen Helsingin Töölössä

Joutselainen, Katri

2011 Laurea Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Tikkurila

Joutilasta kavahtakaa!
Asunnottomien palvelukeskuksen vastustaminen
Helsingin Töölössä

Katri Joutsalainen
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Syyskuu, 2011

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Tikkurila
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tiivistelmä

Katri Joutsalainen

Joutilasta kavahtakaa! Asunnottomien palvelukeskuksen vastustaminen Helsingin Töölössä

Vuosi	2011	Sivumäärä	43
-------	------	-----------	----

Opinnäytetyöni ”Joutilasta kavahtakaa! Asunnottomien palvelukeskuksen vastustaminen Helsingin Töölössä” käsittelee asunnottomien palvelukeskusta Hietaniemenkadulla ja sen saamaa vastustusta. Asunnottomien palvelukeskusta suunniteltiin Helsingin Töölöön vuodesta 2005 lähtien. Palvelukeskus on saanut suunnitteluvaiheesta lähtien osakseen runsaasti vastustusta lähialueen asukkailta ja toimijoilta. Hankkeesta on uutisoitu ja kirjoitettu eri lehdissä mittavasti ja asukkaiden valitukset etenivät korkeimpaan hallinto-oikeuteen asti. Vuonna 2008 korkein hallinto-oikeus hylkäsi kaikki valitukset ja palvelukeskus avasi ovensa kesällä 2009.

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkielma. Aineistoni perustuu aihetta koskeviin lehtiartikkeleihin, yhden keskusteluillan havainnointimateriaaliin, kuuteen Töölön alueen toimijoiden tekemään kirjalliseen vetoomukseen sekä Hietaniemenkadun palvelukeskuksen työntekijöiden laatimiin ympäristöyöraportteihin. Opinnäytetyössäni kartoitin palvelukeskuksen vastustusta monipuolisen aineiston kautta, saaden käsityksen siitä millaista vastustusta hanke on osakseen saanut ja millaisia tuntemuksia se alueen toimijoissa herätti. Opinnäytetyössäni myös ideoin ja analysoin muutamia ehdotuksia, joiden avulla sopuisaa naapuruussuhdetta muodostetaan ja tuetaan; mitä naapuruussovun tukemiseksi on tehty ja voidaanko vielä tehdä jotain lisää?

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tiedontuottaminen ja ratkaisukeinojen hahmottaminen. Taavoitteenani oli tuottaa tietoa Hietaniemenkadun palvelukeskukselle, ympäristön toimijoille ja laajemmin sosiaalialalle.

Sosiaalityön keskeisinä tehtävinä on muun muassa syrjäytyneiden aseman ja elinolojen parantaminen, sekä syrjäytymisen ehkäiseminen. Nämä arvot, sekä ihmisarvoon ja ihmisoikeuksiin liittyvät moraaliset kysymykset ovat opinnäytetyöni perustana. Näin opinnäytetyöni kytkeytyy vahvasti sosiaalialan peruskysymysten äärelle.

Avainsanat: Nimby -ilmiö, asunnottomuus, segregaatio

Laurea University of Applied Sciences
 Laurea Tikkurila
 Degree Programme in Social Services

Abstract

Katri Joutsalainen

Hietaniemenkatu service center and opposition towards it

Year	2011	Pages	43
------	------	-------	----

My thesis deals with Hietaniemenkatu service center and opposition towards it. The Hietaniemenkatu service center for homeless was planned to Helsinki city center, Töölö, since year 2005. The service center received a lot of opposition in the planning phase from nearby residents and operators. News and various papers reported massively about the project and neighborhood residents' complaints proceeded to Supreme Administrative Court. In 2008 the Supreme Administrative Court dismissed all complaints and the service center was opened in June 2009.

My thesis is a qualitative study. The material is based on newspaper articles, observation material from one evening of debate, six complaints written by actors who live or operate nearby, and environmental reports drawn by Hietaniemenkatu service center employees. In my thesis I identify resistance to the service center via versatile material, getting an idea of what kind of opposition the project has met and what kind of feelings it has provoked. In my thesis I also brainstorm and analyze a few suggestions to help the establishment and support of a harmonious neighborhood; what has been done and can we still do something more?

The purpose of this thesis is to produce information and provide to tackle the problem. My goal is to provide information to Hietaniemenkatu service center, the operators and the wider environment - the social sector.

The main tasks of social work include inter alia improving the status and living conditions of marginalized groups, as well as the prevention of social exclusion. These values, as well as human dignity and moral issues related to human rights form the basis of my thesis. This thesis is closely linked to basic issues of social welfare.

Keywords: Nimby phenomenon, homelessness, segregation

SISÄLLYS

1.	JOHDANTO	6
2.	OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ	7
	2.1. Asunnottomuus yhteiskunnallisena ongelmana ja sen ratkaisuyritykset	7
	2.2. Nimby yhteiskunnallisena ilmiönä	9
	2.3. Hietaniemenkadun palvelukeskus opinnäytetyöni toimintaympäristönä	10
3.	OPINNÄYTETYÖNI TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYS	12
	3.1. Tarkoitus ja tavoitteet	12
	3.2. Tutkimuskysymys	13
4.	AIEMMAT TUTKIMUKSET, TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA KESKEISET KÄSITTEET	13
	4.1. Aiemmat tutkimukset aiheeseen liittyen	13
	4.2. Teoreettiset lähtökohdat ja keskeiset käsitteet	15
5.	TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	18
	5.1. Menetelmälliset ratkaisut.....	18
	5.2. Aineiston keruu	19
	5.3. Aineiston analyysi	20
6.	TULOKSET	23
	6.1 Artikkelit	24
	6.2 Keskusteluilta.....	26
	6.3 Kirjalliset valitukset.....	28
	6.4 Ympäristötyöraportit	29
7.	LOPUKSI	32
	7.1. Johtopäätökset	32
	7.2. Pohdinta	37

1. JOHDANTO

Asunnottomuutta ja siihen liittyvää problematiikkaa on esiintynyt väestön keskuudessa maailman laajuisesti jo vuosisatojen ajan. Asunnottomuuteen, ihmisten elämän ja tilanteiden kriisiytymisen välttämiseen, on pyritty vaikuttamaan ja löytämään ratkaisuja useilla eri keinoilla ja useiden eri tahojen osalta. Suomessa asunnottomien määrä on vuosikymmenien saatossa vähentynyt huomasti ja palvelut ovat kehittyneet huomattavasti. Asuntopoliittisten toimenpiteiden ohella huomiota kiinnitetään entistä enemmän sosiaalipolitiikkaan. Ruohonjuuritasolla, käytännön työssä ja työskentelyä sekä palveluita suunnitellessa otetaan yhä enemmän huomioon myös asiakkaiden mielipiteet ja kokemus. Yhä useammin, tietopohjaisen asiantuntijuuden ohella, arvostetaan myös kokemusasiantuntijuutta.

Toimenpiteistä asunnottomuuden parantamiseksi, julkisesta keskustelusta ja hankkeiden tarpeellisuuden myöntämisestä huolimatta paikalliset hankkeet, esimerkiksi asuntolat, keräävät kuitenkin usein runsasta vastustusta alueen asukkailta ja toimijoilta. Sosiaalisten hankkeiden vastustuksen taustalla on usein monia syitä; esimerkiksi päihdeongelmaiset ihmiset herättävät käyttäytymisellään ja ulkoisella habituksellaan aidosti huolta ja pelkoa alueen muissa asukkaissa ja toimijoissa. Usein sosiaaliset hankkeet, esimerkiksi asuntolat tunnustetaan hankkeina ja palveluina tarpeellisiksi, mutta niitä ei haluta omaan lähiympäristöön. Helsingin Töölössä Hietaniemenkadun palvelukeskusta vastustettiin näkyvästi ja runsaasti moniin seikkoihin vedoten, ja osa valituksista eteni korkeimpaan hallinto-oikeuteen asti. Vuonna 2008 valitukset kuitenkin hylättiin ja asunnottomien palvelukeskus avasi ovensa Helsingin ydinkeskustan tuntumaan kesäkuussa 2009. Kritiikki Hietaniemenkadun palvelukeskusta kohtaan ei ole loppunut, vaikkakaan se ei ole niin näkyvää tai äänekkästä, kun vielä muutama vuosi sitten. Palautetta naapurustolta palvelukeskuksen asiakkaiden käyttäytymisestä ja olemassa olosta lähiympäristössä tulee edelleen useita kertoja viikossa.

Opinnäytetyöni aihe valikoitui lopulta sen ajankohtaisuuden vuoksi. Yleinen julkinen keskustelu asunnottomuudesta ja nimby -ilmiöstä ovat käyneet kiivaina viime vuosina. Oma mielenkiintoni aiheeseen nousee niin kansalais- kuin työntekijänäkökulmastakin. Opinnäytetyötäni aloittaessa en ollut aktiivisesti työelämässä, vaan olin hoitovapaalla, joten katsantokantani kytkeytyy tältä osin kansalaisnäkökulmaan. Omalle asuinalueelleni oltiin perustamassa tukiasuntoja ja päivätoimintayksikköä päihdeongelmaisille, ja nämä hankkeet niin ikään herättivät runsasta keskustelua naapurustossani, jota mielenkiinnolla seurasin. Aiemmin työskentelin asunnottomien päiväkeskuksessa, yksikössä, joka siirtyi uuteen palvelukeskukseen Hietaniemenkadulle. Tällä hetkellä, kesästä 2009 lähtien, työskentelen ohjaajana Hietaniemenkadun palvelukeskuksessa.

2. OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ

2.1. Asunnottomuus yhteiskunnallisena ongelmana ja sen ratkaisuyritykset

Asunnottomuus on suuri yhteiskunnallinen ongelma niin meillä Suomessa, kuin maailmallakin. Suomessa asunnottomia on noin 7400 (Sunikka, Seppälä, Granfelt 2007, 10). Yhdysvalloissa asunnottomia on yli 650 000 (Mika Horelli, Turun sanomat 29.10.2007). Länsi-Euroopassa asunnottomia on arvioiden mukaan noin kolme miljoonaa (Ympäristöministeriön tiedote 2006, oikeus asuntoon Euroopassa). Myös itäisessä Euroopassa ongelma on suuri, koskettain esimerkiksi romaniväestöä. EU:ssa asunnottomien epäkohtiin pyritään puuttumaan erilaisten sopimusten myötä. Euroopassa toimii yleiseurooppalainen asunnottomuusjärjestöjen liitto, FEANTSA, joka pyrkii vaikuttamaan asunnottomien tilanteeseen ja tekemään ongelmaa tietoisiksi sekä luomaan keskustelua ja toimenpiteitä epäkohtien korjaamiseksi (FEANTSA kotisivut).

Asunnottomuus ei ole uusi yhteiskunnallinen ongelma, vaan siihen liittyvää problematiikkaa on esiintynyt väestön keskuudessa jo vuosisatojen ajan (Nuorteva 2008, 5-6). Asunnottomuus ja siihen liittyvä problematiikka on Suomessa kytkeytynyt tiiviisti yhteiskunnan rakennemuutoksiin ja kehittymiseen. 1900-luvun alkupuolella puutteelliset elin- ja asuinolosuhteet olivat niin maaseudun-, kuin kaupunkilaisväestönkin ongelmina. (Karisto & Takala 1990, 9-24). Köyhien ja vähäosaisten olot nousivat tuolloin puheenaiheiksi ja yrityksiä vähäosaisten auttamiseksi tehtiin, mutta uudistukset jäivät kuitenkin vähäisiksi. Ennen toista maailmansotaa köyhien asemaa pyrittiin kohentamaan reformeilla ja köyhäinholitoilla. Nämäkin keinot eivät juuri parantaneet heikompiosaisten asemaa ja 1930-luvun lama pahensi sitä entisestään. (Nuorteva 2008, 12-14).

Toisen maailmansodan jälkeen Suomessa keskityttiin maaseudun asuttamiseen. Tehdyillä poliittisilla ratkaisuilla maaseudun asunnottomuus lähes katosi, mutta kaupungeissa asuntopula paheni. Tilanne paheni entisestään, kun maalaisväestön muuttoliike kaupunkiin työnperässä kiihtyi. 1950-luvulla asunnottomia oli noin 100 000. 1960-luvun lopulle asti asunnottomat olivat pitkälti kolmannen sektorin järjestämän avun varassa. Vaikka asunnottomuus kaupungeissa ja erityisesti Helsingissä oli suuri ja näkyvä ongelma 60-luvulla, poliittisia toimenpiteitä asunnottomuuden vähentämiseksi ryhdyttiin toteuttamaan vasta vuosikymmenen lopulla. Vaikka hoitokoteja, väliaikaisia asuntoloita ja yömajoja perustettiin, niin valtaosan asun ongelmia ei kyetty ratkaisemaan. (Mt., 14-18.)

YK:n yleiskokous päätti vuonna 1981 asettaa vuoden 1987 kansainväliseksi asunnottomien vuodeksi. Osaltaan tämä vaikutti siihen, että asunnottomuus nostettiin suomalaiseen poliittiseen keskusteluun -80-luvulla. Vuonna 1987 hallitus laati asunnottomuuden poisto-ohjelman,

jonka tavoitteena oli selvästi vähentää asunnottomuuden määrää vuoteen 1991 mennessä. Asunnottomuus puolittuikin 1990-luvun alkuun mennessä, jolloin Suomessa oli noin 10 000 asunnottomia. Toimia asunnottomuusongelman ratkaisemiseksi jatkettiin vielä asunnottomuuden poisto-ohjelman päättymisen, vuonna 1991, jälkeenkin. -90 -luvun alun lama kuitenkin nosti myös muita sosiaalisia ja taloudellisia ongelmia huomion keskipisteeseen. (Mt., 19-21.)

Jälleen 2000 -luvulla poliittista tahtoa asunnottomien tilanteen korjaamiseksi on ollut. Ympäristöministeriössä valmistui alkuvuodesta 2001 asunnottomuuden vähentämishjelma vuosiksi 2001-2003, mitä jatkettiin myöhemmin vuoden 2005 loppuun. Painopiste tässä toimenpideohjelmassa oli asuntopoliittinen. Sen tavoitteena oli muun muassa rakentaa ja hankkia asunnottomille tuhat uutta asuntoa vuodessa vuosina 2002-2005. (Ympäristöministeriön moniste 73, asunnottomuuden vähentämishjelma 2001-2003.)

Asunnottomuuden keskittyessä pääkaupunkiseudulle on alueella tehty erillisiä sopimuksia asunnottomien tilanteen helpottamiseksi. Valtio ja Helsinki, Espoo, Vantaa sekä Kauniainen sopivat erillisestä toimenpideohjelmasta pääkaupunkiseudun asunnottomuuden vähentämiseksi vuosina 2002-2005. Vuosina 2005-2007 pääkaupunkiseudun asunnottomuuden vähentämisen keskeisinä tehtävinä olivat vaikeasti asutettavien asunnottomien asumispalveluiden ja tuen, asunnottomuutta pysyvästi vähentävien toimintamallien sekä itsenäisen asumisen tuen ja neuvonnan kehittäminen. (Ryöti 2005.) Vuosituhannen alun toimenpideohjelmien avulla asunnottomuuden kasvu saatiin pysähtymään (Voutilainen, Huovinen, Puttonen & Taipale 2007, 4). Vuonna 2007 yksinäisten asunnottomien määrä on puolestaan lisääntynyt muun muassa Helsingissä, Espoossa, Kuopiossa ja Joensuussa. Myös pitkäaikaisasunnottomien lisääntymisestä on viitteitä. Aiemmat asunnottomuuden vähentämishjelmat eivät ole kohdistuneet suoraan pitkäaikaisasunnottomien tilanteeseen, vaan ovat vaikuttaneet siihen vain rajallisesti. (Ohjelmatyöryhmä Ahkerat raportti 10.1.2008, 4).

Nykyisen hallituksen asuntopoliittisen toimenpideohjelman osana on pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma vuosille 2008-2011. Ympäristöministeriö asetti keväällä 2007 työryhmän, jonka tehtävänä oli muun muassa arvioida asunnottomuutta eri näkökulmista ja laatia ehdotuksia pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämiseksi. Neljän viisaan ryhmän, johon kuuluivat Helsingin piispa Eero Huovinen, Helsingin kaupungin sosiaalijohtaja Paavo Voutilainen, Y-säätiön toimitusjohtaja Hannu Puttonen ja lääketieteen tohtori Ilkka Taipale, raportti sisältää ehdotukset pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisestä vuoteen 2011 mennessä, ja asunnottomuuden poistamisesta vuoteen 2015 mennessä. (Voutilainen ym. 2007, 2-3.) Syksyllä 2007 ympäristöministeriön toimesta asetettu ”Ahkerat” työryhmä keskittyi neljän viisaan ryhmän ehdotusten konkretisointiin ja niiden toteuttamisedellytysten selvittämiseen (ohjelmatyöryhmä ”Ahkerat” raportti 10.1.2008, 2-3). Nykyisessä toimenpideohjelmassa huomio

kiinnitetään entistä enemmän asuntopolitiikan lisäksi myös sosiaalipolitiikkaan. Asuntojen lisäksi pitkäaikaisasunnottomat tarvitsevat runsaasti erilaisia tukitoimia (mt., 6).

Suomen lain mukaan kunnilla on velvollisuus järjestää sosiaalipalvelut kuntansa asukkaille. Laissa ei kuitenkaan mainita, että kunnan olisi tuotettava palvelut itse, vaan se voi esimerkiksi ostaa ne muilta tuottajilta, lähinnä kolmannen sektorin toimijoilta. Kolmannella sektorilla onkin merkittävä rooli sosiaali- ja terveystalouden tuottajana. Kolmas sektori tuottaa asunnottomille muun muassa asumispalveluita, tilapäistä suojaa, päiväkeskustoimintoja ja neuvontaa. Pääkaupunkiseudulla merkittäviä asunnottomien palveluiden tuottajia ovat esimerkiksi VVA Ry, Helsingin diakonissalaitos, Suoja-Pirtti Ry ja Pelastusarmeija.

Suomen asunnottomista suurin osa on miehiä. Asunnottomia perheitä on noin 300, joista maahanmuuttajaperheitä on noin 15 %. Naisia asunnottomista on noin viidennes, samoin nuoria alle 25-vuotiaita. Maahanmuuttajia yksinäisistä asunnottomista on noin 4 %. (Asunnottomien palvelujen kehittämissuunnitelma). Valtaosa maan asunnottomista elää pääkaupunkiseudulla, noin 5700 asunnottomia. Pitkäaikaisasunnottomia Helsingissä arvioidaan olevan noin 1500. (Ohjausryhmä Tarmokkaat -pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma 2008-2011 toimeenpanosuunnitelma 31.3.2008, 1.) Helsingin asunnottomien huonoa tilannetta on pyritty konkreettisin toimenpitein parantamaan koko 2000-luvun ajan. Vanhoja asuntoloita on remontoitu ja uudistettu mittavasti vastaamaan paremmin nykyajan vaatimustasoa. Muun muassa akuuttiin ensisuojavaikojen puutteeseen sosiaalivirasto vastasi perustamalla tilapäisyksiköitä. (Suvanto teoksessa Nousiainen ym. toim, 2009, 30-31.)

Toimenpiteistä asunnottomuuden parantamiseksi, julkisesta keskustelusta ja hankkeiden tarpeellisuuden myöntämisestä huolimatta paikalliset hankkeet, esimerkiksi asuntolat, keräävät usein runsasta vastustusta alueen asukkailta ja toimijoilta.

2.2. Nimby yhteiskunnallisena ilmiönä

Nimby lyhenne tulee sanoista Not in my backyard. Sen on suomennettu ilmauksella ”ei meidän pihallemme”, mutta suomalaisenkin keskusteluun ulkomainen lyhenne on vakiintunut. Nimby -käsite juontaa juurensa Yhdysvaltoihin, 1970-80 lukujen taitteeseen. Se nousi ensimmäistä kertaa esille ydinvoiman vastustajiin liittyen. Suomalaiseen julkiseen keskusteluun nimby -käsite nousi 2000-luvun alussa. (Kopomaa, Peltonen & Litmanen 2008, 10.)

Lyhyesti sanottuna nimby tarkoittaa maankäyttösuunnitelmien vastustusta. Nimby -kiistoissa asukkaat, asukasyhteisöt ja/ tai lähialueen toimijat ottavat kantaa ja vastustavat hankkeita, joita itsessään pidetään tarpeellisina, mutta ei haluta omaan lähiympäristöön (Kopomaa ym. 2008, 9-10). Vastustus kohdistuu yleensä joko tekniseen infrastruktuuriin, kuten kaatopaik-

kaan, lentokenttään tai moottoritiehen tai sosiaali- ja terveydenhuoltoalanlaitoksiin, kuten päihdeongelmaisten tai vammaisten asuntoloihin (Kuparinen 2005, 52).

Vastustus paikallisia hankkeita kohtaan saa asuinalueen asukkaat aktiivisiksi. Mielipiteitä ja kannanottoja esitetään lehdissä muun muassa mielipidekirjoitusten kautta niin nimettömänä, kuin omalla nimelläkin. Vastustajat saattavat myös kerätä adresseja ja järjestää mielenosoituksia. Valituksia ja kirjelmiä voidaan tehdä eri viranomaistahoille ja kiisteltä asioita saatetaan käsitellä eri oikeusasteissa. Vastustamiseen ei aina suhtauduta positiivisesti, vaan vastustajat saatetaan leimata suvaitsemattomiksi oman edun tavoittelijoiksi (Kopomaa ym. 2008, 13). Toisaalta julkinen keskustelu saattaa vaikuttaa positiivisestikin. Paikallisen kiistan kautta muun muassa ympäristönsuojelu, yhteiskunnan epäkohdat ja arvot nousevat yleiseen keskusteluun ja tietoisuuteen.

Nimby -kiistojen taustalla on monenlaisia asioita. Ne saattavat liittyä huoleen ympäristörikkäistä, alueen eriarvoistumisesta, vaikutuksista talouteen ja alueen sosiaalisista muutoksista. Kiistojen taustalla saattaa olla myös pelkoa tai ennakkoluuloja. (Kopomaa ym. 2008, 9-10). Kiistat myös liittyvät hyötyjen ja haittojen epätasaiseen jakautumiseen. Yleishyödyllisten hankkeiden, kuten esimerkiksi kaatopaikan, hyödyt jakautuvat laajemmalle alueelle ja joukolle, mutta haitat kohdistuvat vain sen läheisyydessä asuville ihmisille. (Peltonen 2004.) Sosiaalisiin hankkeisiin liittyvä nimbyily saattaa vahvistaa alueellista sosiaalista eriarvoistumista ja vähempiosaiten ihmisten syrjäyttämistä.

Nyky-yhteiskunnassa kansalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet ovat kasvaneet. Oma etua ajetaan entistä rohkeammin ja näkyvämmiin. Ihmisten vaatimukset ja kiinnostus omaa asuinympäristöään kohtaan ovat kasvaneet. (Kopomaa ym. 2008, 12-17.) Ympäristönsuojelullisesta näkökulmasta käsin Suomessa on vastustettu monia hankkeita, esimerkiksi Kolin lomakaupunkisuunnitelmaa ja Vuotoksen tekoallasta (Lehtinen & Rannikko 1994, 31-54, 257-270). Myös sosiaaliset hankkeet keräävät usein runsaasti vastustusta. Omaan naapuriin ei haluta syrjäytyneitä tai erilaisia ihmisiä tai hankkeita, joiden pelätään aiheuttavan jonkin näköistä huolta tai ongelmia. Viime vuosina on keskusteltu muun muassa Helsingin Marjanien kehitysvammaisten asuntolaan kohdistuneesta vastustuksesta ja Töölöön sijoitettavista päihdekuntoutujien tukiasunnoista.

2.3. Hietaniemenkadun palvelukeskus opinnäytetyöni toimintaympäristönä

Oma opinnäytetyöni käsittelee Helsingin Hietaniemenkadulle avattua asunnottomien palvelukeskusta ja sen saamaa vastustusta. Hietaniemenkadun palvelukeskusta on alettu suunnitella vuodesta 2005 lähtien. Alusta alkaen palvelukeskus on saanut paljon julkisuutta sen saaman runsaan vastustuksen vuoksi. Hankkeen toteutus ja palvelukeskuksen avaaminen viivästyi

huomattavasti lähiympäristön asukkaiden ja toimijoiden valitusten vuoksi. Kriitikki palvelukeskushanketta kohtaan esitettiin muun muassa lähellä sijaitsevan päiväkodin lasten vanhempien, koulujen, vanhusten asuntalon asukkaiden, muiden alueen asukkaiden ja yritysten taholta. Vuonna 2008 korkein hallinto-oikeus kuitenkin hylkäsi valitukset ja palvelukeskuksen toimintojen konkreettinen suunnittelu käynnistyi.

Palvelukeskushankkeen taustalla oli tarve saada paremmat tilat Helsingin asunnottomien toiminnalle. Konkreettisimmin Helsingin asunnottomien huono tilanne näyttäytyi Herttoniemen asuntolan ja sen yhteydessä toimivan ensisuojan kohdalla. Ensisuojatoiminta siirrettiin Herttoniemeen tilapäisiin parakkirakennuksiin vuonna 1995 Kyläsaaren hoitolaitoksen toiminnan loputtua. Alusta alkaen oli selvää, etteivät asuntolan fyysiset rakenteet tule kestäväksi pitkään. Vuonna 2000 eduskunnan oikeusasiamies totesi asuntolan kunnan ala-arvoiseksi. Sen pohjalta asuntola remontoitiin ja laajennettiin. Parannuksia ja korjauksia asuntolaan on tehty senkin jälkeen useasti, mutta fyysiset tilat ovat silti sopineet toimintaan huonosti. Herttoniemen asuntolan huonon kunnan ja tilojen soveltumattomuuden vuoksi, sekä ajatuksesta luoda parempaa palvelua korvaavia tiloja toiminnalle on etsitty toistuvasti. Tällöin syntyi ajatus ensisuojan, tukiasumisen ja päivätoiminnan yhdistämisestä. Uudessa palvelukeskuksessa yhdistyisi Herttoniemen asuntola ja Pääskylänrinteen päiväkeskus. Keväällä 2005 suunnitelmat käynnistyivät kunnolla, sillä Herttoniemen asuntolan poikkeuslupa oli päättymässä elokuussa 2008 ja korvaavien tilojen tarve voimistui. (Suvanto teoksessa Nousiainen ym. toim, 2009, 42-43.)

Tammikuussa 2006 sosiaalijohtajan asettama työryhmä teki ehdotuksen asunnottomien palvelukeskuksen perustamiseksi. Työryhmä arvioi eri kohteiden soveltuvuutta palvelukeskustoiminnalle. Työryhmä totesi, että Töölössä, Hietaniemenkatu 5:ssä sijaitseva Helsingin kaupungin omistama rakennus on niin kaavoitukseltaan, kooltaan kuin sijainniltaan sopiva paikka palvelukeskuskäyttöön. Tontin asemakaava on vahvistettu vuonna 1978 ja se on kaavoitettu asuntolakäyttöön. Rakennuksessa on viisi kerrosta (asiakaskäyttöön) ja sen sijainti on keskeinen. Se on helposti tavoitettavissa julkisin kulkuvälinein ja sijaitsee ydinkeskustassa. Palvelukeskus avattiin kesäkuussa 2009 Hietaniemenkadulle. Palvelukeskuksen toiminta jakautuu neljään osa-alueeseen: vastaanottavaan toimintaan, päiväkeskustoimintoihin, asumispalveluihin sekä arviointiin, neuvontaan ja ohjaukseen. Myös ympäristötyöllä on merkittävä rooli. Päivystysluonteista toimintaa on keskuksen ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa. Ensimmäisen kerroksen asumispäivystyksessä on vastaanottoaikoja akuutin majoituksen tarpeessa oleville asunnottomille helsinkiläisille; sänkyäikoja miehille 43 ja 9 naisille. Toisessa kerroksessa tarjotaan ruokailu-, sairaanhoito-, peseytymis- ja pesulapalveluja, reilu sadalle ihmiselle päivittäin. Palvelukeskuksessa on myös kolme asuinkerrosta (kerrokset 3-5), joissa on yhteensä 52 asuinhuonetta. Asumispalveluiden tavoitteena on tarjota väliaikaista asumista, jonka kautta asiakkailta on mahdollisuus siirtyä pysyvämpään asumisratkaisuun palvelukeskuksen ulko-

puolelle. Palvelukeskuksen tarkoituksena on myös olla tulevaisuudessa asunnottomien palvelujen valtakunnallinen kehittämis- ja koordinointiyksikkö. (Salovaara, 17.10.2007.)

3. OPINNÄYTETYÖNI TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYS

3.1. Tarkoitus ja tavoitteet

Alusta alkaen, opinnäytetyön aihetta pohtiessani kiinnostukseni kohdistui Helsingin Töölöön avattavaa asunnottomien palvelukeskusta kohtaan. Se, että palvelukeskus ei ollut vielä aloittanut toimintaansa, asetti aiheelleni rajoituksia. Yhtenä ideana minulla oli tarkastella kahden eri toimipisteen yhdistymistä ja siihen liittyvää problematiikkaa. Lopulta aiheekseni kuitenkin valikoitui Hietaniemenkadun palvelukeskusta kohtaan noussut vastarinta, joka kytkeytyy tiiviisti uudehkoon nimby-ilmiöön ja yleisempään yhteiskunnalliseen ongelmaan.

Aihe valikoitui osaksi sen ajankohtaisuuden vuoksi. Keskustelu nimby -ilmiöstä on käynyt kiihkeänä viime vuosina. Asunnottomuus yhteiskunnallisena ilmiönä on tällä hetkellä saanut osakseen runsaasti huomiota. Hietaniemenkadun palvelukeskuksen saama vastustus on näkynyt julkisuudessa laajasti.

Oma mielenkiintoni ja katsantokantani aiheeseen nousee niin työntekijä kuin kansalaisnäkökulmastakin. Työskentelin itse aikoinani Pääskylänrinteen päiväkeskuksessa ja nykyään työskentelen ohjaajana Hietaniemenkadun palvelukeskuksessa. Opinnäytetyötäni aloittaessa en kuitenkaan ollut aktiivisesti työelämässä, ollessani hoitovapaalla, joten katsantokantani kytkeytyy myös kansalaisnäkökulmaan. Omalle asuinalueelleni oltiin perustamassa niin tukiasuntoja päihdekuntoutujille, kuin päivätoimintayksikköä päihdeongelmaisille. Nämä hankkeet herättivät keskustelua omassa naapurustossani, jota mielenkiinnolla seurasin.

Myös työnantajaltani saama palaute aihevalintaani kohtaan kannusti pohtimaan ideaani eteenpäin. Työnantajani osoitti kiinnostusta ja innostusta aiheeni kohtaan sekä ilmaisi opinnäytetyöni tarpeellisuuden.

Opinnäytetyöni tarkoituksena ja tavoitteena on tuottaa tietoa Hietaniemenkadun palvelukeskukselle alueen asukkaiden ja ympäristön toimijoiden mielipiteistä ja näkemyksistä, jotta palvelukeskus voisi toimia alueella mahdollisimman hyvin ja sopusoinnussa ympäristön kanssa. Vastustuksen kartoittaminen on tärkeää, jotta saataisiin selkeämpi kuva siitä, mitä todellisuudessa on vastustettu ja millaisia asenteita, suhtautumista ja mahdollisesti pelkoa palvelukeskus ja sen asiakaskunta lähiympäristön toimijoissa on herättänyt ja herättää. Tätä kautta pystytään paremmin kehittämään toimintamalleja, joilla naapuruusopu mahdollistetaan. Tietoisuuden lisääntyessä mielipiteet ja asenteet voivat muuttua ja pelot voivat hieman hälven-

tyä. Laajempaan tavoitteena tutkielmassani on myös alueellisen eriarvoistumisen sekä sosiaalisen syrjäyttämisen vähentäminen. Opinnäytetyöni kytkeytyessä vahvasti sosiaalialan peruskysymyksiin, sekä ihmisarvoon ja ihmisoikeuksiin liittyviin moraalisiin kysymyksiin, se muodostui tärkeäksi työkseksi.

3.2. Tutkimuskysymys

Tutkimustehtävänä opinnäytetyössäni on Hietaniemenkadun palvelukeskuksen vastustuksen ja ratkaisukeinojen kartoittaminen. Tutkimuskysymyksekseni muodostui: miksi palvelukeskuksen perustamista alueelle on vastustettu? Vastustuksen kartoittamisen myötä on mahdollista pohdita keinoja millä tavoin palvelukeskuksen ja sen naapuruston sopua muodostetaan ja tuetaan.

4. AIEMMAT TUTKIMUKSET, TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA KESKEISET KÄSITTEET

4.1. Aiemmat tutkimukset aiheeseen liittyen

Asunnottomien ollessa keskeinen osa työtäni sitä koskevat tutkimukset liittyvät työhöni. Asunnottomuustutkimuksen voidaan katsoa alkaneen 1920-luvulla Chicagossa, Yhdysvalloissa. Tuolloin Nels Andersson teki osallistuvaa tutkimusta kulkumiesten parissa. (The University of Chicago press). Suomessa asunnottomuutta on laajemmalti alettu tutkia 1980-luvulta lähtien. Vuonna 1982 julkaistun Ilkka Taipaleen tutkimuksen katsotaan vaikuttaneen asunnottomuuskeskustelun syntyyn. (Maksimainen 2007, 15.) Asunnottomuutta voidaan tutkia joko yksilökeskeisestä tai yhteiskuntakeskeisestä näkökulmasta käsin. Varhaisemmissa asunnottomuustutkimuksissa asunnottomuus nähtiin asuntopoliittisena ja rakenteellisena ongelmana. Myöhemmin asunnottomuustutkimus on saanut yhä enemmän kontruktivistista näkökulmaa. Tänä päivänä asunnottomuustutkimuksessa huomioidaan yhä enemmän asunnottomien omia merkityksiä. Kiinnostus on kohdistunut enemmän yksilöihin ja heidän kokemuksiinsa. (Lehtonen & Salonen 2008, 17-18.) Tämän kaltaisesta suomalaisesta asunnottomuustutkimuksesta mainittakoon esimerkkinä Riitta Granfeltin naisten asunnottomuutta ja kodittomuutta koskeva väitöskirja vuodelta 1998. Omassa opinnäytetyössäni keskiössä eivät ole asunnottomien näkemykset, vaan asunnottomuus näyttäytyy yhteiskunnallisesta keskustelusta käsin.

Nimby -ilmiötä ja -kiistoja on tutkittu jonkin verran. Ulkomailla aiheeseen liittyen on kirjoitettu jo 1980-luvulta lähtien. 2000-luvulle tultaessa aihepiiriin tutkimus on lisääntynyt niin maailmalla, kuin Suomessakin. Valtaosa nimby -ilmiöön liittyvistä tutkimuksista on tapaustutkimuksia, kohdistuen yksittäisiin vastustusta herättäneisiin hankkeisiin. Tällaisista tutkimuksista mainittakoon esimerkkinä Kopomaan tutkimus ei-toivottuun puistoporukointiin liittyen (Kopomaa teoksessa Lehtinen & Rannikko 1994, 139-150), Suvituuli Sihvolan tutkimus asunnottomien miesten asuntolan vastustuksesta (Sihvola teoksessa Kopomaa, Peltonen & Litmanen

2008, 28-55), Riitta Kuparisen väitöskirja vuodelta 2005, koskien kehitysvammaisten asuntolan rakentamisen vastustusta ja Kati Räsänen Pro Gradu tutkielma Ilmajoen jätteenkäsittelylaitosta vastustaneesta kansalaistoiminnasta (Räsänen 2003).

Kopomaa tarkastelee artikkelissaan ”Ei-toivottu puistoporukointi ja Vallilan viinakauppa” eri osapuolten kokemuksia konfliktista ja ratkaisuvaihtoehdoista. 1990 -luvun alussa Vallilassa keskusteltiin paikallisen Alkon osuudesta lähiympäristön juoppojen porukointiin alueen puistoissa. Osa alueen asukkaista ehdotti ratkaisukeinoksi paikallisen Alkon pois siirtämistä. Tapaus kytkeytyi turvallisuus- ja ympäristönviihtyvyyden näkökulmiin. Kopomaa tarkastelee tapausta kaupunkitilan käyttöön liittyen. Keskiössä on tilankäytön etuoikeutus ja ei-toivottujen porukointien poissulkeminen alueelta. (Kopomaa teoksessa Lehtinen & Rannikko 1994, 139-150.)

2000 -luvun alkupuolella suunniteltiin asunnottomien miesten asuntola Takkatien pienteollisuusalueelle, Helsinkiin. Sihvolan tutkimuksen kohteena olivat tämän hankkeen vastustajat, lähialueen asukkaat ja yrittäjät sekä heidän asenteensa ja reaktionsa asuntolahanketta kohtaan. Tutkimuksessa keskityttiin selvittämään syitä, miksi hanketta vastustettiin ja puheta-poihin, joita vastustuksesta käytettiin. (Sihvola teoksessa Kopomaa, Peltonen & Litmanen 2008, 28-55.)

Kuparisen teoksessa kyseessä on tapaustutkimus asukasyhteisön suhtautumisesta kehitysvammaisten asuntolan rakentamiseen Helsingin Marjaniemeen. Kuparisen tutkimuksessa tarkastelunäkökulma kohdistuu naapuruston asenteisiin ja suhtautumiseen kehitysvammaisten asuntolan rakentamista kohtaan (Kuparinen 2005, 12). Kuparinen keskittyy väitöskirjassaan asuntolan saamaan vastustukseen ja perusteluihin, joita asukkaat vastustukselleen esittivät. (mt., 3.) Kuparinen ei teoksessaan pohdi keinoja, joilla naapuruussopua ja sen muodostumista tuettaisiin. Peruslähtökohtana Kuparisen tutkimuksessa on yksittäisen tapaustutkimuksen kautta ymmärtää yhteiskunnallista ilmiötä (mt., 67).

Kopomaan tutkimuksessa vuodelta 2005 sekä Kopomaan, Peltosen ja Litmasen toimittamassa tuoreessa teoksessa näkökulma nimby -ilmiöön on laaja-alainen, eikä fokusoidu vain yhteen tiettyyn hankkeeseen. Tutkimuksessa ”Naapuruussuvaitsevaisuus. Tuetun asumisen ja palvelutoiminnan yhteys lähiympäristöön, asukasvaikuttamiseen ja kaupunkisuunnitteluun” Kopomaa kokoaa ja tematisoi keskustelua erityisryhmien asutus- ja palvelutoiminnan ja niihin liittyvien rakennushankkeiden sijoitusvaikutuksista, sekä analysoi näihin liittyvää vastustusta (Kopomaa 2005, 7). Kopomaan ym. toimittamassa teoksessa ”Ei meidän pihallemme! Paikalliset kiistat tilasta” nimby -ilmiötä tarkastellaan eri näkökulmista, muun muassa käytännön esimerkkien avulla (Kopomaa ym. 2008, 11).

Räsänen keskittyy tutkimuksessaan Ilmajoella syntyneeseen kiistaan jätteenkäsittelylaitoksen rakentamisesta. Tutkimuksessa pyritään selvittämään oliko alueen asukkaiden vastustus hanketta kohtaan oikeutettua vai kytkeytykö se itsekkäisiin syihin ja nimby -ilmiöön. Aineistoon Räsänen analysoi Anna Varin kollegoineen kehittelemää jaottelua hyödyntäen. (Räsänen 2003, 9-10, 17.) Myös Tapio Litmanen on hyödyntänyt Varin ym. jaottelua tutkiessaan ydinjätteen mahdollisten sijoittumispaikkakuntien reagoimista hankkeeseen. (Räsänen 2003, 16.)

Vari ym. ovat tutkineet ydinjätteiden sijoittamisesta aiheutuvia huolenaiheita mahdollisten sijoituspaikkakuntien asukkaiden keskuudessa. Tutkimuksessa vertaillaan kolmen maan Unkarin, Yhdysvalloissa New Yorkin osavaltion ja Englannin kansalaisten pelkoja ja epäilyjä. Tutkimustulosten mukaan nimby -kiistojen taustalla olevat huolenaiheet voidaan jaotella viiteen eri luokkaan: terveys- ja turvallisuushuoliin, taloushuoliin, ympäristöhuoliin, sosiaalisiin huoliin sekä teknis-proseduraalisiin huoliin. (Räsänen 2003, 16.)

Opinnäytetyöni teoreettinen viitekehys muodostuu edellä kuvattujen tutkimusten kautta. Pohtiessani Nimby -ilmiön esiintymistä Töölössä, asunnottomien palvelukeskukseen liittyen, hyödynnän soveltuvin osin Varin ym. kehittelemää jaottelua.

4.2. Teoreettiset lähtökohdat ja keskeiset käsitteet

Opinnäytetyöni keskeisinä teoreettisina lähtökohtina ja käsitteinä ovat nimby -ilmiö, segregatio ja syrjäyttäminen.

Nimbyllä tarkoitetaan tarkasti määritellen yksilötason kannanottoa. Ryhmäkannanoton lyhenne on lulu, joka tulee sanoista ”Locally unwanted land use”, eli paikallisesti ei-toivottu maankäyttö. (Kuparinen 2005, 51-52.) Julkisessa puheessa käytetään kuitenkin pääsääntöisesti nimby -käsitettä, oli sitten kyse yksilö- tai ryhmäkannanotosta. Lulu -termiä suomalaisessa keskustelussa ja tutkimuksessa näkee käytettävän aika harvoin. Itse käytän opinnäytetyössäni selvyuden vuoksi ainoastaan nimby -termiä. Kuten jo aiemmin, nimby -käsitettä avatessani, mainitsin, ilmiön taustalla on jonkin omalle asuin alueelle tai lähiympäristöön suunnitellun paikallisen hankkeen vastustaminen. Hanketta ei useinkaan vastusteta yleisellä tasolla, vaan nimenomaan paikallisesti. Usein itse hanketta pidetään tarpeellisena, mutta se tulisi sijoittaa jonnekin muualle, ”ei minun takapihalleni”, jotta mahdolliset lieve- ja haittailmiöt eivät kohdistu itseän tai vaikuta negatiivisesti omaan arkielämään. Pelot liittyvät usein uhkaaviksi koettuihin sosiaalisiin muutoksiin, ympäristön muutoksiin ja ympäristöriskeihin. Harvemmat kansalaiset haluavat omaan naapuriinsa syrjäytyneeksi leimatun ihmisen, esimerkiksi asunnottoman, johon usein liitetään sellaisia määreitä, kuin esimerkiksi päihde- ja mielenterveysongelma, rikollisuus, häiritsevä käyttäytyminen, epäsosiaalisuus ja epäsiisteys. Hietaniemenkadun palvelukeskukseen kohdistuva kritiikki ja keskuksen vastustajien huolenaiheet ja pelot

niin ikään perustunevat pitkälti terveys- ja turvallisuushuoliin, taloushuoliin, ympäristöhuoliin sekä sosiaalisiin huoliin. Palvelukeskuksen asiakkaiden mahdollisesti pelätään aiheuttavan tai tuovan mukanaan erilaisia riskejä, jotka voisivat horjuttaa ympäristön asukkaiden turvallisuudentunnetta sekä viihtyvyyttä omalla asuinalueellaan.

Tarkastelen Hietaniemenkadun palvelukeskukseen kohdistunutta vastustusta, sen kytkeytymistä nimby -ilmiöön ja taustalla olevia huolenaiheita Varin ym. jaottelua mukaillen. Vaikka Varin ym. jaottelu liittyy ydinjätteiden sijoittamiseen, sovellan sitä osittain tähän sosiaalisen hankkeen vastustukseen, sillä käsitykseni mukaan Hietaniemenkadun palvelukeskuksen vastustamisen taustalla on samoja huolia.

Terveys- ja turvallisuushuolet käsittävät Varin ym. sekä Litmasen tutkimuksissa ydinjätteiden läheisyydessä asumiseen liittyviä terveysriskejä ja kuljetusriskejä (Räsänen 2003, 17). Omassa opinnäytetyössäni sisällytän terveys- ja turvallisuushuoliin vastustajien pelot palvelukeskuksen asiakaskunnan aiheuttamista terveys- ja turvallisuusriskeistä lähiympäristölle ja alueen muille ihmisille. Nämä koskevat sellaisia asioita kuten esimerkiksi likaisten huumeneulojen tai ruiskujen lojumista niille kuulumattomassa paikassa ja niiden ajautumista kaduille ja pihapiiriin sekä asiakkaiden mahdollisesti aiheuttamia häiriöitä, tappeluita tai muita ongelma- ja vaaratilanteita.

Taloudellisiin huoliin lasketaan muun muassa yksityiselle omaisuudelle ja muulle taloudelliselle toiminnalle aiheutuvat haitat (mt., 18). Tutkielmassani painottunee enemmän ensin mainittu; pelot palvelukeskuksen läheisyyden vaikutuksista kiinteistöjen arvoon. Hietaniemenkadun ympäristö, Töölö, on tunnetusti suhteellisen vaurasta asuinalueetta muun muassa keskeisen sijaintinsa vuoksi. Muuhun taloudelliseen toimintaan laskettakoon mahdolliset haitat alueen yritystoiminnalle; esimerkiksi myymälävarkauksien määrän kasvu ja muualta tulevien asiakkaiden asiointi paikallisissa yrityksissä voisi mahdollisesti vähentyä palvelukeskuksen avaamisen myötä.

Ympäristöhuoliin voi laskea kuuluvaksi esimerkiksi alueen roskaantumisen. Lasinsirut, ruiskut, neulat ja muut jätteet aiheuttavat haittaa ympäristölle, eivätkä sinne kuulu. Mahdolliset eritteet ympäristössä voivat pahimmillaan aiheuttaa terveysriskin. Molemmat edellä mainitut seikat joka tapauksessa vaikuttaisivat negatiivisesti alueen viihtyvyyteen.

Sosiaaliset huolet käsittävät huolen niin alueen leimaantumisesta, asukasmäärän vähentymisestä kuin asukkaiden tuntemasta alueellisesta epätasa-arvostakin (mt., 19). Usein jonkin alueen asukkaat kokevat lähiympäristönsä puistot ja kadut omaksi puolijulkiseksi tilakseen, joihin heillä on ensisijainen käyttöoikeus, verrattuna muualla asuviin tai muualta tuleviin henkilöihin. Erityisesti ei-toivottu porukointi, jonka toiminta sisältää muun muassa päihteiden

käyttöä, epäsiisteyttä ja häiritsevää käyttäytymistä, herättää huolta, ärtymystä ja pelkoakin alueen asukkaissa. Ei-toivottuja porukoita pyritään tai halutaan sulkea pois omaksi koetulta alueelta. (Kopomaa 2003, 99-102.)

Niin Kuparisen, kuin Kopomaankin tutkimuksissa esiin nousee segregaatian käsite. Segregaatiolla tarkoitetaan prosesseja, joiden seurauksena tietyt yksilöt tai sosiaaliset ryhmät ovat (tillallisesti) erillään toisistaan, eikä niiden välillä ole juurikaan kanssakäymistä. Sen seurauksena sosiaaliset ja/ tai kulttuuriset erot ryhmien välillä lisääntyvät. Alueellinen segregatio pelkistettynä tarkoittaa sitä, että samantyyppiset asukkaat keskittyvät tai valikoituvat omille asuinalueilleen. (Ilmonen 1997, 13-14.) Kuparisen ja Kopomaan tutkimuksissa segregaatilla nimenomaan tarkoitetaan lähinnä kaupunkien alueellista erilaistumista, eli samalle asuinalueelle valikoituvat samantyyppiset asukkaat (Kopomaa 2005, 8 ja Kuparinen 2005, 36.). Segregaatiota voidaan aiheuttaa tietoisesti tai tiedostamatta. Tietoisesta segregaatista mainittakoon esimerkkinä sukupuolierojen tekeminen; naisten ja miesten julkisten käymälöiden erottaminen toisistaan. Sekä tietoisesti tai tiedostamatta ihmisillä on taipumus ryhmittäytyä esimerkiksi yhteisen kulttuurin, kielen tai tulotason mukaan sosiaalisessa tai maantieteellisessä tilassa. Segregatio ei välttämättä tai yksipuoleisesti aina ole vain ongelma, vaan siihen voi liittyä positiivisiakin kehityskulkuja. Toisaalta se viittaa syrjintään; se voi olla joko enemmistön harjoittamaa eristämistä tai vähemmistön omaehtoista eristymistä. (Ilmonen 1997, 14.) Hurjimmassa visioissa myös Suomessa, Helsingissä, voi tulevaisuudessa olla asuinalueita, jotka ovat aidoilla erotetut heikompiensaisten alueista. Segregaation, sosiaalisen polarisaation ja syrjäytymisen käsitteet ovat keskeisellä sijalla keskustelussa kaupunkialueiden kehityksestä (Vaattovaara 1998, 41). Vaikka Helsingin kaupunkisuunnittelussa segregaatian välttäminen on ollut tavoitteena jo pitkään, silti polarisoitumista on havaittavissa ja pääkaupunkiseudulla on muodostumassa asuinalueita mitkä jakautuvat hyviin ja huonoihin alueisiin (Ilmonen 1997, 89-90, 157).

Kolmas teoreettinen lähtökohta ja keskeinen käsite opinnäytetyössäni on syrjäyttäminen. Kuparinen viittaa tutkimuksessaan henkiseen segregatioon, eli sosiaaliseen syrjäyttämiseen. Sosiaalisessa syrjäyttämisessä on kyse prosesseista, joissa jotkut ryhmät joutuvat erilleen toisista ryhmistä niin, että niiden välinen kanssakäyminen on vähäistä tai olematonta (Kuparinen 2005, 36-38). Diskriminaatiolla tarkoitetaan lähinnä sellaista käyttäytymistä jossa jollekin ryhmälle ei anneta samoja mahdollisuuksia tai oikeuksia kuin jollekin toiselle ryhmälle. Syrjäytymiskeskustelussa puhutaan usein syrjäytymisestä irrallisena ongelmana, itsestään tapahtuvana prosessina, vaikka syrjäytymistä tulisi tarkastella siitä näkökulmasta käsin, jossa syrjäytyminen ja syrjäyttäminen toteutuvat. Syrjäyttämisessä on kyse siitä kuka on syrjäyttäjä ja kuka on syrjäytyjä. (Ruotsalainen 2005, 10, 197.) Marginalisoiminen ja leimaaminen ovat yhteiskunnan keskukselle keino määritellä oma asemansa. Syrjäytyminen ja syrjäyttäminen kytkeytyvät vahvasti toiseuteen. Syrjäytyneet ovat ”toisia”; epäonnistuneita, passiivisia, heikko-

ja ja reunoille ajautuneita ihmisiä, jotka poikkeavat ”meistä”, normista, ollen ulkopuolisia ja poikkeavia. Syrjäytyneisiin ja heidän kohtaamiseensa liittyy monia pelkoja ja mahdollisesti ahdistustakin. Erityisesti epävarmoina aikoina tai epävarmassa tilanteessa elävälle syrjäytyneiden läheisyys ja kohtaaminen voi olla ahdistavaa, koska se muistuttaa siitä, että samankaltainen kohtalo, syrjäytyminen (jostakin) voi uhata ketä tahansa ja koitua omaksikin kohtaloksi. (Helne 2002, 117-118, 150-156.)

5. TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

5.1. Menetelmälliset ratkaisut

Opinnäytetyöni on laadullinen tapaustutkimus. Laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on inhimillinen toiminta, jota pyritään kuvailemaan ja ymmärtämään. Siinä korostuu tutkittavien henkilöiden näkemykset ja kokemukset tutkittavasta ilmiöstä ja siihen liittyvistä tunteista, ajatuksista ja vaikuttimista. (Pyörälä 2002.) Tapaustutkimus on yksityiskohtaista tietoa yksittäisestä tapauksesta tai pienestä joukosta tapauksia, jotka kytkeytyvät jollakin tapaa toisiinsa. Yksittäistä tapausta tutkitaan yhteydessä ympäristöönsä ja osana sitä. Tutkimuksen kohteena on yksilö, ryhmä tai yhteisö.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistoa kerätään usein eri metodeja käyttämällä. Se voi perustua muun muassa valmiiseen aineistoon, esimerkiksi dokumentteihin ja havainnointiin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2003, 123.) Laadullisessa tutkimuksessa valmiin aineiston käyttö on usein perusteltua ja hyödyllistä. Erityisesti joukkotiedotusvälineet, esimerkiksi lehdet, tuottavat runsaasti sekundaariaineistoa, joka soveltuu hyvin laadullisen analyysin kohteeksi. (Eskola & Suoranta 2005, 117-118.) Toinen kvalitatiivisen tutkimuksen yleinen aineistonkeruumenetelmä on havainnointi. Havainnoinnin etuna on se, että sen avulla päästään luonnollisiin tilanteisiin ja ympäristöihin, ja sen avulla voidaan saada realistista tietoa tutkimuksen kohteena olevien käyttäytymisestä ja toiminnasta. Havainnoinnin kautta voidaan saada monipuolista tietoa. (Hirsjärvi ym. 2003, 199- 204.) Havainnointi voidaan toteuttaa käyttäen erilaisia muotoja, esimerkiksi osallistuvaa havainnointia. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija osallistuu tilanteeseen, jossa tutkittavia tarkkaillaan, mutta hänen osallistumisensa aste voi kuitenkin vaihdella osallistumattomuudesta täydelliseen osallistumiseen. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 83-84.)

Laadullisten metodien käytössä aineiston hankinnassa käytetään yleensä menetelmiä, joissa tutkittavien näkökulmat pääsevät esille (Hirsjärvi ym. 2003, 155). Tutkimusmenetelminä opinnäytetyössäni käytän edellä mainitun kaltaisia menetelmiä. Aineistossani: lehtiartikkeleissa, keskusteluillussa, kirjelmissä ja ympäristötyön raporteissa kuuluvat hankkeen vastustajien ääni, mielipiteet ja asenteet.

5.2. Aineiston keruu

Opinnäytetyöni aineisto koostuu neljästä aineistosta: lehtileikkeistä, yhden keskusteluillan havainnoinnista, kuudesta Töölön alueen asukkaiden ja muiden toimijoiden tekemistä kirjallisista valituksista sekä käytännön kokemuksesta, Hietaniemenkadun palvelukeskuksesta, neljän kuukauden ajalta (kesäkuu - syyskuu 2009).

Lehtiartikkelien ja mielipidekirjoitusten kautta saan käsityksen siitä millaista vastustusta hanke on osakseen saanut ja millaisia tuntemuksia se on alueen toimijoissa herättänyt. Artikkelit ja mielipidekirjoitukset ovat entisen työyhteisöni, Pääskylänrinteen päiväkeskuksen, työntekijöiden keräämiä ja niitä on yhteensä 96. Ne on kerätty muutamasta Helsingin alueella ilmestyvästä ilmaisjakelulehdestä (Vartti ja Sata), kaupunginosissa ilmestyvistä paikallislehdistä (Helsingin uutiset, Töölöläinen, Itä-Helsingin uutiset ja Pikku Huopalahden kyläsanomat) sekä Helsingin Sanomista tammikuun 2006 - lokakuun 2008 välisenä aikana. Mukana on myös viisi artikkelia iltapäivälehdistä.

Keskusteluilta, palvelukeskuksen sijoittumisesta naapurustoon, järjestettiin tulevan palvelukeskuksen läheisyydessä toimivan lasten päiväkodin vanhemmille helmikuussa 2009. Keskustelupahtumaan, joka kesti noin puolitoista tuntia, osallistui viitisenkymmentä vanhempaa, päiväkodin edustaja sekä asunnottomien palvelukeskuksen ympäristötyöstä vastaava henkilö. Itse havainnoin keskusteluilta osallistumatta käytyyn keskusteluun. Tilaisuudessa minulla oli myös tutkimusavustaja. Kirjasimme puheenvuoroista nousevat asiat ennalta laatimaani havainnointipohjaan. Havainnointipohja perustui lehtiartikkeleiden klusteroinnissa käyttämäni ryhmittelyyn, miksi asunnottomien palvelukeskuksen perustamista naapurustoon vastustetaan. Lisäksi taltioin keskusteluillan nauhalle.

Ennakkosuunnitelmista poiketen keskusteluiltoja järjestettiin vain yksi. Jottei aineistoni jäisi liian suppeaksi ja rajautuisi liikaa päiväkodin lasten vanhempien mielipiteisiin, täydensin aineistoani myöhemmässä vaiheessa ottamalla mukaan kuusi Töölön alueen eri toimijoiden tekemää kirjallista valitusta palvelukeskuksen perustamiseen liittyen. Nämä kirjelmät ja vetoomukset ovat osoitettu Helsingin kaupungin eri tahoille, muun muassa sosiaaliviraston johdolle, kiinteistövirastolle ja kaupunginjohtajalle ja ne ovat liitteenä Helsingin kaupunginhallituksen kokouspöytäkirjassa. Kirjelmät ovat laatineet ja allekirjoittaneet Etu-Töölön lukion johtokunta, Etu-Töölön lukion oppilaskunta (yhteensä 114 allekirjoittanutta), päiväkodin lasten vanhemmat (38 allekirjoittanutta), Etu-Töölön ja Kampin alueen yrittäjät (157 allekirjoittanutta), vanhusten palvelutalon asukkaat (42 allekirjoittanutta) sekä 7 asunto-osakeyhtiön edustajaa. Kirjelmien laajuus vaihtelee viisi -sivuisesta laajahkosta selvityksestä vajaan puolen sivun mittaiseen tiiviiseen vetoomukseen.

Edelleen saadakseni aineistooni lisää syvyyttä ja todellisuuspohjaa otin opinnäytetyöni aineistoon mukaan henkilökunnan laatimia kirjauksia ympäristötyöstä. Käytännön kokemus neljän kuukauden ajalta syventää näkemystä, miksi palvelukeskusta ja sen asiakkaiden tuloa Töölöön vastustetaan. Käytännön kokemus myös auttaa hahmottamaan mitä palvelukeskuksen puolesta mahdollisesti voitaisiin tehdä, naapurussovun säilymiseksi. Palvelukeskuksessa tehdään aktiivisesti ympäristötyötä, joka kirjataan päivittäin ympäristöraporttiin. Aineistonani siis käytän näitä kirjauksia ja ympäristöraportteja neljän kuukauden ajalta (kesä-syyskuu 2009). Konkreettisesti tämä aineiston osuus sisältää omia kokemuksiani palvelukeskuksessa työskentelystä sekä työyhteisön ohjaajien kirjauksia niiltä osin, kun ne koskevat ympäristötyötä ja ympäristöltä saatua palautetta.

Perusjoukko opinnäytetyössäni on laaja, käsittäen Hietaniemenkadun lähiympäristön asukkaat ja muut alueen toimijat, kuten esimerkiksi yrittäjät. Perusjoukosta tutkielmani otokseksi valikoituvat lehtiin kirjoittaneet, keskusteluiltaan osallistuneet sekä kirjelmät laatineet ja allekirjoittaneet henkilöt

5.3. Aineiston analyysi

Aineiston analysoinnissa käytän sisällönanalyysi -menetelmää. Sen tarkoituksena on luoda hajanaisesta aineistosta sanallista ja selkeää informaatiota (Tuomi & Sarajärvi 2004, 110). Sisällönanalyysi voidaan jakaa karkeasti kolmeen osaan: aineiston redusointiin eli pelkistämiseen, aineiston klusterointiin eli ryhmittelyyn ja abstrahointiin eli teoreettisten käsitteiden luomiseen. Ensimmäisenä aineistosta karsitaan kaikki epäolennainen pois ja olennaiset ilmaukset esimerkiksi alleviivataan. Pelkistämisen jälkeen aineisto ryhmitellään. Ryhmittelyssä voidaan hyödyntää jo olemassa olevaa teoriaa. Teoriaohjaavassa analyysissä aikaisempi tieto auttaa analyysin etenemisessä ja se voi ohjata aineiston klusteroinnissa. Lopuksi aineisto abstrahoidaan. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 95-117.)

Lehtiartikkelit edustavat opinnäytetyössäni valmista aineistoa. Lehtiartikkeleihin tutustuin aluksi silmäilemällä niitä useita kertoja. Tässä ensimmäisessä vaiheessa en vielä jakanut tai eritellyt niitä millään tavalla. Artikkeleiden silmäilemisellä sain tuntumaa millaisesta aineistosta on kyse. Artikkeleiden selaamisen jälkeen lajittelin ne julkaisupäivämäärän mukaisesti järjestykseen, numeroin ne ja luin ne huolellisesti läpi kolmeen kertaan. Tämän jälkeen lähdin hakemaan vastauksia tutkimuskysymykseeni: miksi palvelukeskuksen perustamista alueelle on vastustettu?

Ensimmäisellä kerralla lukiessani artikkeleita läpi niin, että tietoisesti hain vastauksia tutkimuskysymykseeni, alleviivasin lyijykynällä ilmauksia, joista käy ilmi miksi asunnottomien palvelukeskuksen perustamista Hietaniemenkadulle on vastustettu. Tämän jälkeen ryhmittelin

aineiston eri teemoihin tai syihin, minkä perusteella hanketta kritisoitiin. Tematisoinnin kautta aineistosta nostetaan esiin tutkimusongelmaa valaisevia ja sen kannalta olennaisia teemoja (Eskola & Suoranta 2005, 174-175). Tässä jaottelussa hyödynsin soveltuvien osien Varin ym. tutkimuksessaan käyttämää jaottelua. Yhteensä teemoja löytyi 10, joista neljä tuli Varin ym. jaottelusta ja loput kuusi nostin esiin lehtiartikkeleista. Vastustuksen syiksi muodostuivat terveys-, turvallisuus-, talous-, ympäristö- ja sosiaaliset huolet, häiriökäyttäytyminen, tiedottamisen epäonnistuminen/ asukkaiden kuulematta jättäminen, selvitystyön ontuminen, ennakkoluulot, nimby sekä määrittelemätön vastustus. Jaotteluni tarkastin neljään kertaan.

Laadullista aineistoa voi lisäksi analysoida hyödyntämällä määrällisen aineiston analyysin keinoja. Aineiston kvantifiointi voi tuoda kvalitatiivisen aineiston tulkintaan erilaista näkökulmaa. (Tuomi & Sarajarvi 2004, 117-119.) Jaoin artikkelit vielä kertaalleen uutisiin ja mielipidekirjoituksiin. Myös tämän jaottelun uskoin osaltaan auttavan hahmottamaan aineistoani, selventävän ja helpottavan vastustuksen kartoittamista ja antavan toisenlaista näkökulmaa.

Lehtiartikkeleista uutisia oli 51 ja mielipidekirjoituksia 45. Uutisista suurin osa (19) käsitteli yleisesti palvelukeskuksen perustamista ja sen soveltuvuutta alueelle. Sisällöltään nämä uutiset olivat asiapitoisia. Uutisia oli otsikoitu muun muassa seuraavanlaisesti:

”Juopposuoja 50 metrin päähän päiväkodista!” (IS 11.4.2006)

”Sosiaalilautakunta haluaa asunnottomien ensisuojan Etu-Töölöön” (HS 5.5.2006)

”Töölön asuntola toteutumassa” (Metro 23.5.2006)

”Asuntolan tulo Töölöön varmistui” (Metro 1.6.2006)

”Valtuusto nuiji alkoholistien ensisuojan Etu-Töölöön” (Helsingin uutiset 4.6.2006)

Uutisissa mainittiin lyhyesti ja yleisluontoisesti, korkeintaan parilla lauseella, että palvelukeskuksen tuloa alueelle on vastustettu:

”Lähihitojen ja vanhusten palvelutalon asukkaat sekä päiväkotilasten vanhemmat ovat arvostelleet ankarasti Hietaniemenkadun ensisuojaa” (HS 5.5.2006)

”Asuntolan ja päiväkeskuksen perustaminen on herättänyt vastarintaliikkeen. Asuntolaa vastaan ovat kirjelmöineet lähialueen asukkaat, yrittäjät sekä läheisen päiväkodin lasten vanhemmat” (Metro 23.5.2006)

18 uutisen aiheena oli palvelukeskuksen vastustaminen. Useimmissa artikkeleissa haastateltiin yhtä tai useampaa alueen asukasta. Viidessä uutisessa ei eritelty vastustuksen syitä, mutta useimmissa jo otsikointi viittasi vastustuksen syihin:

”Leppäsuolaisia ärsyttää, ettei yömajan turvariskejä arvioida” (Itä-Helsingin uutiset 25.3.2006)

”Alkoholistien ja huumeongelmaisten asuntola ei sovi Etu-Töölöön” (Töölöläinen 9.4.2006)

”Töölöläiset vanhemmat taistelevat lastensa turvallisuudesta” (Töölöläinen 21.5.2006)

”Asuntolat ja koulujen turvallisuus puhuttivat Töölön asukasillassa” (Helsingin uutiset 26.9.2008)

Mielipidekirjoituksista 14 oli hankkeen puolesta, 11 neutraalia ja 20 vastaan. Mielipidekirjoitusten laajuus vaihteli ytimekkästä muutaman lauseen kannanotosta aina muutaman sivun mittaiseen laajahkosti perusteltuun kirjoitukseen. Kaikista 96 lehtiartikkelista 16 ei varsinaisesti liittynyt Hietaniemenkadun palvelukeskukseen, vaan ne käsittelivät esimerkiksi yleisesti asunnottomuutta, tukitoimien tarpeellisuutta asunnottomille ja tukiasuntojen perustamista pääkaupunkiseudulle.

Palvelukeskuksen läheisyydessä sijaitsevan päiväkodin lasten vanhemmille tarkoitettuna keskusteluillan puheenvuorot nauhoitin kahdella eri laitteella. Muutaman päivän kuluttua tapahtuneesta litteroin nauhat. Kirjoitin puheenvuorot sana sanalta muistiin. Tämän jälkeen luin litteroimani aineiston muutamaan kertaan läpi ja numeroin puheenvuorot. Sitten luin aineiston läpi vielä kerran pitäen mielessäni tutkimuskysymystäni ja poimin esiin syitä, joihin nojautuen hanketta kritisoiitiin. Ryhmittelin esiin nousevat syyt lehtiartikkeleiden ryhmittelyssä käyttämäni taulukkoa hyödyntäen. Samaista taulukkoa käytimme tutkimusapulaiseni kanssa havainnoidessamme keskusteluiltaa. Ryhmiteltyäni litteroidun aineiston (numeroidut puheenvuorot) vertailin ryhmittelyä havainnointipohjaan, aineiston luotettavuuden takaamiseksi.

Kuusi kirjallista valitusta luin läpi moneen otteeseen. Sen jälkeen toimin niiden kanssa samalla tavalla, kuin muunkin aineiston kanssa: alleviivasin oleelliset kohdat ja jaottelin esiin nousseet vastustuksen syyt aiemmin luomaani ja käyttämäni pohjaan vastustuksen syistä.

Ympäristötyötä Hietaniemenkadun palvelukeskuksessa tuona ajankohtana, kesä-syyskuun 2009 välisenä aikana, tekivät ohjaajat. Ohjaajat kiersivät tietyn ennalta määrätyn kierroksen aluksi kahden tunnin, myöhemmin tunnin välein, joka päivä kello 8-20 välisenä aikana. Tuolla ympäristökierroksella tarkoituksena on muun muassa ohjata asiakkaita palveluiden piiriin, puuttua asiakkaiden ympäristössä aiheuttamiin häiriöihin, uhkatilanteisiin tai muuhun epäsuotavaan

käyttöön, kuten esimerkiksi häiritsevään päihteiden käyttämiseen. Ohjaajien tulee myös kerätä kaikenlainen päihteisiin liittyvä rekvisiitta pois kaduilta. Ohjaajat kirjaavat nämä raportit tietokoneelle, erilliseen raporttiin. Ympäristöraportteihin kirjataan myös naapurustosta tulevat yhteydenotot ja muut palautteet. Luin muutamaan otteeseen nämä raportit neljän kuukauden ajalta, jonka jälkeen olin jo saanut jonkin näköisen käsityksen mitä ympäristössä havainnoidaan ja mitä siellä (kierrosten aikana) tapahtuu. Lopulta otin jokaiselle kuukaudelle oman paperin, mille keräsin ja kirjoitin jokaisen tapahtuman, tehdyn toimenpiteen ja yhteydenoton. Myöhemmässä vaiheessa sain vielä palvelukeskuksen ympäristöyöntekijän tekemän jaottelun tehdyistä toimenpiteistä (mm. asiakkaan ohjaus, pullojen keräys, uhkatilanteeseen puuttuminen), mikä tuki vahvasti itseni tekemää kirjausta.

6. TULOKSET

Useissa artikkeleissa, keskusteluillan puheenvuoroissa ja kirjallisissa valituksissa vastustuksen syiksi esitettiin monia argumentteja. Vain harvoissa kirjoituksissa nostettiin esiin ainoastaan yksi epäkohta tai huolen aihe. Osa vastustuksen syistä nivoutuu tiukasti yhteen, esimerkiksi terveys- ja ympäristöhuolet, sekä turvallisuushuolet ja häiriökäyttäytyminen. Näissä ilmenee kuitenkin joitakin pieniä eroja, joita pyrin kuvaamaan tarkemmin alla, kunkin huolenaiheen kohdalla.

Kolmen aineiston, artikkelien, keskusteluillan ja valitusten tuloksia esittelen siinä järjestyksessä, kuin olen ne käsitellyt, edellä kuvaillut ja niin kuin huolen aiheet on jaoteltu, selkeyden vuoksi. Oheinen taulukko toimii tulosten, esiinnousseiden syiden miksi palvelukeskuksen perustamista alueelle on vastustettu, hahmottamista helpottavana välineenä.

Taulukko 1. Vastustuksen syyt (aineiston perusteella); miksi Hietaniemenkadun palvelukeskuksen perustamista Töölöön vastustettiin?

AINEISTO	terveys- huolet	turvalli- suus- huolet	talous- huolet	ympä- ristö- huolet	sosiaali- set huo- let	häiriö- käyttä- tyminen	tiedot- tamisen epäonn.	nimby	määrit- telemä- tön	selvitys ontuu
ARTIKKELIT	9	25	6	11	5	16	8	20	34	8
KESKUSTE- LU ILTA	4	25	0	11	4	16	5	1	28	2
VALITUK- SET	0	6	1	2	0	6	0	5	1	4

6.1 Artikkelit

Terveyshuolet nousivat esiin yhdeksässä artikkelissa. Kuten jo mainitsin, lähes kaikki terveyshuolet esiin nostattaneet artikkelit, kahta lukuun ottamatta, kytkeytyivät vahvasti myös ympäristöhuoliin, eli neulojen löytymiseen puistoista ja kaduilta. Ympäristössä suojaamattomien neulojen pelätään levittävän tartuntatauteja (HIV, hepatiitti) pistostapaturman yhteydessä. Valtaosassa kirjoituksista tämä pelko kohdistettiin suoraan lapsiin ja esiin tuotiin pelko lasten fyysisestä turvallisuudesta heidän leikkiessään puistossa tai hiekkalaatikolla. Myös hygienia nousi esiin; palvelukeskuksen asiakkaat voivat aiheuttaa hygieniariskin oleskellessaan lasten leikkipuistossa.

Turvallisuushuolet nousivat suurimmaksi huolenaiheuttajaksi, niin lehtiartikkeleissa kuin muussakin aineistossa. Useissa artikkeleissa turvallisuushuolia ei sen enempää kartoitettu tai kuvattu, vaan kirjoituksissa lähinnä todettiin palvelukeskuksen asiakkaiden aiheuttavan turvallisuusriskin alueen muille asukkaille ja toimijoille sekä ympäristön muuttuvan turvattomaksi. Pelko erityisesti lasten henkisestä ja fyysisestä turvallisuudesta nousi esiin useissa artikkeleissa. Myös alueen palo- ja rikosturvallisuuden pelättiin kasvavan. Joissakin kirjoituksissa tuotiin selkeästi esiin millaisen turvallisuusriskin asunnottomat potentiaalisesti aiheuttaisivat. Tästä esimerkkinä vanhusten palvelutalon asukkaiden turvallisuuden tunteisiin liittyvä pelko, että päihderiippuvainen etsii puolustuskyvyttöä uhria saadakseen rahaa huumeisiin. Artikkeleissa pelättiin ja oletettiin suurimman osan palvelukeskuksen asiakkaista olevan arvaamattomia, aggressiivisia, uhkailevia ja muita ihmisiä ahdistelevia rähinöitsijöitä.

Taloushuolet artikkeleissa liitettiin lähes yksinomaan alueen liiketoimintaan. Yrityksien toiminnan pelättiin ratkaisevasti vaikeutuvan kulujen nousun ja asiakasmäärien vähenemisen vuoksi. Paikallisten yritysten pitäisi artikkelien kirjoittajien mukaan palkata vartioita tai lisätä turvajärjestelyjään. Yhdessä mielipidekirjoituksessa yrittäjä toi esiin huolen, että palvelukeskuksen sijoittaminen Hietaniemenkadulle vaikuttaisi Helsingin työllisyyteen, kun yritystoiminta alueella vaikeutuisi palvelukeskuksen perustamisen myötä. Palvelukeskuksen pelätään myös vaikuttavan negatiivisesti ulkomaisten sijoittajien aikeisiin investoida alueelle suunniteltuihin hankkeisiin. Kahdessa artikkelissa viitattiin epäilyyn alueen asuntojen hintojen laskusta.

Kuten edellä mainitsin ympäristöhuolet limittyvät terveyshuoliin. Neulojen ja ruiskujen ajautuminen ympäristöön, kaduille ja puistoihin huolestuttaa, mietityttää ja suututtaa alueen asukkaita, suurelta osin niihin liittyvän terveysriskin, mutta myös ympäristön viihtyvyydenkin vuoksi. Artikkeleissa neulaongelman lisäksi nostettiin esiin huoli muun muassa puistojen yleisestä siisteydestä ja ympäristön töhrimisestä.

Sosiaaliset huolet mainittiin neljässä artikkelissa. Kirjoituksissa viitattiin asunnottomien olevan epäsosiaalisia ja ulkoiselta habitukseltaan epämiellyttäviä henkilöitä, jotka eivät sopeudu ympäristöönsä. Tähän viitattiin muun muassa eräässä mielipidekirjoituksessa (julkaistu Vartti-lehdessä 9.3.2006), jossa myös todettiin ihmisten hakevan itselleen omaa normitasoa vastaavan asuinalueen. Hietaniemenkadun ympäristön ja Kampin alueen ”olohuonemaisen idyllin” pelättiin muuttuvan ”toisenlaiseksi idylliksi”, jossa parveilisivat päihtyneet ja häiritsevästi käyttäytyvät asunnottomat ja laittoman viinan myyjät. Alueelliseen epätasa-arvoon viitattiin ainakin yhdessä artikkelissa, mikä tosin pääasiassa käsitteli tilannetta Kallion kaupunginosassa. Tässä artikkelissa nähtiin kohtuullisena, että asunnottomien palvelut tai asunnottomat eivät sijoitu ainoastaan yhteen kaupunginosaan.

Kuten yllä oleva taulukkokin osoittaa yhdeksi suurimmista vastustuksen syistä nousi turvallisuushuolien ja nimbyilyn lisäksi häiriökäyttäytyminen, joka siis suurelta osin nivoutuu yhteen turvallisuushuolien kanssa. Useinkaan häiriökäyttäytymistä ei sen enempää selvennetty, mutta se pitänee sisällään muun muassa yhteiselämän pelisääntöjen noudattamatta jättämistä, päihtyneiden ihmisten aiheuttamaa meluongelmaa ja muunlaista epäsosiaalista käyttäytymistä, joita artikkeleissa tuotiin esiin.

Tiedottamisen epäonnistumista ja asukkaiden kuulematta jättämistä kritisoitiin kahdeksassa artikkelissa. Artikkelien mukaan alueen asukkaita ja toimijoita ei huomioitu tai kuultu. Esiin nostettiin muun muassa sellaiset seikat, että Etu-Töölön lukion oppilaiden esittämää vierailukutsua kouluunsa palvelukeskushanketta valmistelleelle työryhmälle ei otettu vastaan, eikä tulevan palvelukeskuksen naapurustossa asuvia vanhuksia kutsuttu tiedotustilaisuuteen, eikä heidän tekemäänsä kirjallista vetoomusta käsitelty asiallisesti. Palvelukeskushankkeen suunnittelua ja toteutusta väitettiin viedyn eteenpäin hiljaisesti, niin ettei hanke ole tullut suuren yleisön tietoon ainakaan tarpeeksi ajoissa.

Nimby-ilmiö tuli esiin monessa artikkelissa. Useissa kirjoituksissa tiedostettiin, että asunnottomien palveluita tarvitaan ja hanke sinällään on tarpeellinen, mutta sijoituspaikka kaupungin keskustassa, Töölössä, on väärä. Esiin tuotiin näkökulma, että kaupungilla olisi tarjota muita vartenotettavia kohteita. Joissain artikkeleissa ehdotettiin asiallisesti ja perustellen toista kohdetta, useimmiten Herttoniemeä, missä asunnottomien ensisuoja on sijainnut. Tätä perusteltiin muun muassa sillä, että Sahaajankadun välitön lähiympäristö on lähinnä teollisuusaluetta. Muutamassa, nimimerkillä varustetussa kirjoituksessa tuotiin selkeästi esille, että ”joutilas porukka” ja ”oman elämänsä tuhonneet spurgut” voisivat olla poissa silmistä, laitakaupungilla, tai nimenomaan mieluiten teollisuusalueella, missä ei niin sanottua normaaliasutusta ole ja haitat olisivat hallittavissa.

Määrittelemätön vastustus pitää sisällään artikkelit joissa on uutisoitu vastustuksesta lähinnä toteavaan muotoon *”Töölöläiset vastustavat asuntola”* (Vartti 27.3.2006) tai mielipiteitä mitä ei perustella tai selvitetä sen enempää. Näissä tapauksissa palvelukeskusta on kritisoitu esimerkiksi toteamalla *”kuka haluaa asumaan semmoiselle alueelle?”* (Vartti, 27.2.2006) tai *”syrjäytyneet tekevät syrjäytyneiden tekoja, joita lasten ei tule nähdä”*.

Osassa artikkeleista kritisoitiin sitä, että palvelukeskushankkeen selvitystyö on ontunut. Tällä tarkoitetaan sitä, ettei palvelukeskuksen vaikutusten vertailua tai arviointia ole tehty ollenkaan tai se on tehty puutteellisesti. Pääasiassa nämä arvioinnit liittyvät ympäristöön, mutta yhdessä artikkelissa kyseenalaistetaan myös se, ettei ole arvioitu sitäköön kannattaako asunnottomien palvelut keskittää saman katon alle, yhteen paikkaan.

6.2 Keskusteluilta

Tulevan palvelukeskuksen naapurustossa sijaitsevan päiväkodin keskusteluillalla käytettiin yhteensä 82 puheenvuoroa. Luonnollisesti, kun kyseessä oli päiväkodin lasten vanhemmille suunnattu tilaisuus, suurin osa huolenaiheista liittyi lapsiin ja heihin kohdistuviin uhkakuviin.

Vanhempien puheenvuoroista neljässä viitattiin terveyshuoliin. Nämä huolet kohdentuivat mahdollisiin pistostapaturmiin ja niiden välityksellä tarttuviin tauteihin, kuten hepatiittiin. Puheenvuoroista kahdessa kysyttiin onko tiedossa ”jälkityömalli” -mitä tehdään, kun jotain tapahtuu tai jos lapsi saa piston huumeepiikistä esimerkiksi puistossa leikkiessään?

Suurimmaksi selkeäksi huolenaiheeksi nousivat turvallisuushuolet, joihin viitattiin 26 puheenvuorossa. Lähes kaikissa näissä puheenvuoroissa pelättiin tai epäiltiin palvelukeskuksen asiakkaiden olevan aggressiivisia. Yhdessä puheenvuorossa muun muassa muistutettiin toisen hiekan vastaavanlaisen keskuksen asiakkaiden aiheuttamiin vaara- ja väkivaltilanteisiin lähiympäristössään. Erityisesti puheenaiheeksi nousivat turvallisuustekijät lasten ulkoillessa päiväkodin pihalla, tarhaan tuomisen ja hakemisen yhteydessä sekä koululaisten koulumatkojen turvallisuus. Päihtyneiden palvelukeskuksen asiakkaiden ja mahdollisten konfliktitilanteiden näkemisen epäiltiin aiheuttavan lapsille pelkotiloja. Tulevan palvelukeskuksen resurssit ja työntekijöiden koulutus kiinnosti useaa vanhempaa. Muutama vanhempi kyseenalaisti työntekijöiden kyvyn ja mahdollisuudet puuttua väkivaltaisesti tai häiritsevästi käyttäytyviin asiakkaisiin. Esimerkkeinä mainittakoon kommentit, joista toisessa eräs isä harmitteli, ettei palvelukeskuksen työntekijöillä ole voimankäyttöoikeutta siirtää asiakkaita pois ympäristöstä, ja toisessa puheenvuorossa toinen isä epäili, ettei palvelukeskuksen henkilökunnan koulutus riitä *”turjakkeen kohtaamiseen”*. Turvallisuushuolista puhuttaessa esiin nousi myös monia ehdotuksia, miten alueen turvallisuutta ja asukkaiden turvallisuuden tunnetta voitaisiin parantaa.

Konkreettisina ehdotuksina esitettiin muun muassa turvakameroiden asentamista ympäristöön ja sähkölukkoja päiväkotiin.

Taloushuoliin luokiteltavia huolia ei vanhempien keskusteluilla noussut esiin.

Lähes kaikki kommentit, mitkä viittasivat ympäristöhuoliin, koskivat alueen siisteyttä ja nimenomaan ruiskujen ja neulojen ajautumista niille kuulumattomalle alueelle, ympäristöön. Kolmessa puheenvuorossa pohdittiin ympäristön vilkastumista palvelukeskuksen suuren asiakasmäärän vuoksi ja siitä aiheutuvia häirtatekijöitä, muun muassa ympäristön siivottomuutta. Yksi osallistuja pohti palvelukeskuksen asiakkaiden tilankäyttöä laajemminkin Töölön alueella. Yhdessä puheenvuorossa tuotiin esiin myös huoli asunnottomien ulostamisesta ympäristöön.

Neljässä sosiaalisiin huoliin laskettavissa kommentissa viitattiin palvelukeskuksen asiakkaiden erottumiseen muista alueella asuvista tai asioivista ja asunnottomien olevan lähinnä ”*esteetinen haitta*”.

Häiriökäyttäytymiseen liittyvät huolet nousivat keskusteluillassakin toiseksi suurimmaksi selkeäksi huolenaiheeksi. Tässäkin aineistossa häiriökäyttäytyminen kytkeytyy vahvasti pelkoon ja epäilyyn päihtyneistä asiakkaista, jotka aiheuttavat monenlaista häiriötä ympäristössään. Esimerkkinä yhden miehen puheenvuoro, jossa mainittiin, että ”*aikuisia ne eivät pelota, mutta lapsia kyllä, kun ne huutaa ja räyhää*”. Häiritseväksi koettiin myös se, että palvelukeskuksen asiakkaat todennäköisesti pummaisivat ohikulkijoilta muun muassa rahaa. Useinkaan häiriökäyttäytymistä ei kuitenkaan puheenvuoroissa sen enempää eritelty, vaan nimenomaan käytettiin sanamuotoa ”*häiriökäyttäytyminen*” tai ”*häiriötekijät*”.

Viidessä puheenvuorossa kritisoitiin hankkeesta tiedottamista. Kahdessa kommentissa tuotiin esiin mielipide, että prosessi on alusta alkaen hoidettu huonosti. Kaikki viisi, jotka kritisoivat tiedottamista toivoivat, että viranomaiset puhuisivat palvelukeskukseen liittyvistä asioista vihdoinkin avoimesti ja, että faktat tuotaisiin esiin. Yhdessä puheenvuorossa oltiin ilahtuneita, että viimeinkin oli syntynyt keskusteluyhteys ja mahdollisia uhkakuvia pohdittiin laajemmalla joukolla.

Useassakin puheenvuorossa ihmeteltiin tulevan palvelukeskuksen suurta kokoa ja runsasta asiakasmäärää. Yhdessä puheenvuorossa tuotiin selkeästi esiin hankkeen tärkeys ja, että ”*idea on hyvä*”, mutta sen kuitenkin pitäisi sijoittua muualle.

Määrittelemätön vastustus pitää sisällään sellaisia puheenvuoroja, jotka ovat negatiivissävytteisiä, mutta niissä ei sen tarkemmin eritellä syitä tai huolenaiheita. Esimerkkinä sellaiset

kommentit, kuten ”*jotain tulee tapahtumaan*”, ”*palvelukeskus tulee vaikuttamaan laajemmalle alueelle ja arkipäivään*” sekä ”*paljon harmia tulossa*”.

6.3 Kirjalliset valitukset

Kaikissa kuudessa kirjallisessa vetoamuksessa nousee esiin turvallisuushuolet. Niin Etu-Töölön lukion oppilaskunta kuin koulun johtokuntakin esittää huolensa oppilaiden turvallisuudesta. Palvelukeskuksen perustamisen myötä oppilailta olisi suurempi riski tulla ryöstetyksi ja kohdelluksi väkivalloin. Niin päiväkodin lasten vanhemmat, kuin alueen yrittäjätkin tuovat esiin huolensa yleisesti turvattomuuden lisääntymisestä alueella. Läheisen vanhusten palvelutalon vetoamuksessa turvallisuushuolet eritellään ehkä selkeimmin. Allekirjoittaneet uskovat asunnottomien palvelukeskuksen asiakkaiden aiheuttavan vaaraa ja pelkoa väkivaltaisella käyttäytymisellä. Seitsemän asunto-osakeyhtiön edustajan allekirjoittamassa kirjelmässä lähiympäristön asukkaiden ja toimijoiden henkilökohtaisen turvallisuuden lisäksi nostetaan esiin myös paloturvallisuus-, sekä palvelukeskuksen henkilökunnan ja naisasiakkaiden turvallisuuteen liittyvät huolet.

Yrittäjien kannanotossa tuodaan esille taloushuolet. Palvelukeskuksen perustamisen epäiltäisiin vaikeuttavan liiketoiminnan edellytyksiä: asiakkaiden pelätään vähenevän ja asioinnin yrityksissä vähenevän.

Ympäristöhuoliin viitataan Etu-Töölön lukion johtokunnan ja asunto-osakeyhtiöiden edustajien kannanotoissa mainitsemalla huoli humeruiskujen ja neulojen ajautumisesta ympäristöön. Päiväkodin lasten vanhempien kirjelmässä puolestaan esitetään pelko, että ensisuojan asiakkaat käyttäisivät lasten leikkipuistoa.

Häiriökäyttäytymiseen liittyvät epäilykset ja pelot tulivat ilmi jokaisessa kirjelmässä. Palvelukeskuksen asiakkaiden pelätään aiheuttavan monenlaista häiriötä ympäristössä, esimerkkinä tästä muun muassa varastelu koulun kiinteistössä ja huumausaineiden tarjoaminen koululaisille.

Osassa kirjelmistä (neljässä) viitattiin, ettei Hietaniemenkatu 5:n osalta ole tehty ympäristöselvitystä ja viidessä kirjallisessa valituksessa tai vetoamuksessa toivotaan ja pyydetään, että asunnottomien palvelukeskus sijoitettaisiin jonnekin muualle -paikkaan missä häiriöt muille ihmisille olisivat mahdollisimman vähäiset tai paremmin kontrolloitavissa.

6.4 Ympäristötyöraportit

Ympäristötyön raportteihin mainitsemieni neljän kuukauden aikana (kesä-syyskuu 2009) oli jokaisena viikonpäivänä kirjattu jotakin. Joinakin päivinä kierroksilla ei ollut raportoitavaa (mikä sekin oli mainittu), toisina päivinä raportit olivat pidempiä ja tapahtumarikkaampia. Varmastikaan kaikkia tehtyjä toimenpiteitä tai yhteydenottoja ei raportteihin ole kirjattu, mutta suuntaa antavina raportteja voidaan pitää. Niiden avulla saa selkeämmän kuvan siitä, mitä lähiympäristössä on tapahtunut ja millaisissa asioissa tai huolissa ympäristön väki on ottanut yhteyttä palvelukeskukseen. Osa lähiympäristön asukkaista ja toimijoista on myös ollut suoraan yhteydessä palvelukeskuksen ympäristötyöstä vastanneeseen henkilöön, joten näitä kaikkia yhteydenottoja ei raporteissa ole mainittu.

Kesäkuussa 2009 asiakasohjausta oli kirjattu tapahtuneen 32 kertaa. Nämä ohjaukset pitävät sisällään asiakkaiden ohjaamista palvelukeskukseen (asiakkaat eivät esimerkiksi olleet löytäneet perille) tai asiakkaiden ohjaamista pois palvelukeskuksen välittömästä läheisyydestä. Suurimmassa osassa näistä tapauksista asiakkaat oleskelivat jossakin lähiympäristössä, lähinnä tien toisella puolella ruokakaupan edustalla, muutaman hengen porukoissa suurempaa häiriötä aiheuttamatta. Palvelukeskuksen asiakkaita kuitenkin kehoitettiin siirtymään jonnekin muualle. Toisinaan asiakkailla oli alkoholia mukana, joissakin tapauksissa he vain kuluttivat aikaansa ilman päihteitä. Yhdessä tapauksessa asiakas oli aiheuttanut hieman hämminkiä läheisellä huoltoasemalla ohjaten siellä liikennettä, mutta hänkin oli poistunut paikalta ohjaajan puuttuessa hänen toimintaansa. Ympäristön siivouksesta on maininta 17 kertaa; tällöin lähialueelta on muun muassa kerätty pulloja ja roskia, sekä esimerkiksi viety yhdet hylätyt ostoskärryt takaisin kauppaan.

Kesäkuun 2009 aikana palvelukeskukseen tuli tieto kolmesta varkaudesta läheisessä kaupassa. Palvelukeskuksen asiakkaiden aiheuttamasta häiriökäyttäytymisestä samaisessa kaupassa tuli niin ikään kolme ilmoitusta, joista kahdessa asiakas oli yrittänyt ostaa olutta päihtyneenä ja kerran asiakas oli oleskellut kaupan tuulikaapissa hieman heikommassa kunnossa. Kolme kertaa palvelukeskuksen ohjaajat olivat puuttuneet tai saaneet ilmoituksen asiakkaiden tappelemisesta lähiympäristössä, kaikissa tapauksissa asiakkaat tappelivat keskenään. Myös kolme kertaa ohjaajat olivat tavanneet sammuneen henkilön lähiympäristössä; yhden asiakkaan poliisi haki ja kaksi asiakasta tuotiin ohjaajien toimesta palvelukeskukseen lepäämään. Kaksi kertaa ohjaajat olivat soittaneet paikalle ambulanssin: näissä tapauksissa asiakas oli kaatunut ja siinä yhteydessä tullut haava oli vaatinut jatkohoitoa. Yhden kerran kesäkuun raporteissa oli maininta asiakkaan virtsaamisesta kadulle.

Kesäkuun aikana lähiympäristön asukkaiden tai muiden toimijoiden toimesta oli oltu yhteydessä palvelukeskukseen neljästi; eräs asukas oli kertonut, että hänen lapsensa oli nähnyt

jotain sopimatonta (kertomatta oli jäänyt mitä tämä konkreettisesti oli ollut), yksi valitus oli koskenut meteliä, jota asiakkaat olivat ympäristössä aiheuttaneet ja yksi yleistä häiriötä. Yhden soiton mukaan joku palvelukeskuksen asiakas oli heitellyt pulloja lähiympäristössä; ohjaaja oli lähtenyt katsomaan tilannetta, mutta ei ollut tavoittanut ketään tällaisessa puuhassa.

Eräs positiivinenkin tapahtuma kesäkuussa 2009 on kirjattu raporttiin. Ympäristökierroksella ohjaaja oli nähnyt muutaman palvelukeskuksen asiakkaan oleilevan läheisessä puistossa. Paikalle mennessään, tarkoituksenaan kehottaa asiakkaita siirtymään hieman kauemmaksi, työntekijä oli huomannut asiakkaiden oleskelevan paikalla muutaman naapurustossa asuvan miehen henkilön seurassa petanqueta pelaillen, hyvässä yhteisymmärryksessä. Seurueella oli ollut mukava ja rauhallinen tunnelma, joten pelin oli annettu jatkua kaikkien asianosaisten toiveita kunnioittaen.

Heinäkuussa 2009 kirjauksia ja tapahtumia oli hieman enemmän. Asiakasohjauksesta ympäristössä oli 44 merkintää. Lähiympäristöä oli siivottu ainakin 6 kertaa. Palvelukeskuksen ohjaajien tietoon tuli 5 ilmoitusta varkauksista läheisessä myymälässä, ja yksi ilmoitus häiriökäyttäytymisestä. Tässä tapauksessa asiakas oli hieman sekavassa tilassa asioinut kaupassa ja itkenyt siellä runsaasti. Häiriökäyttäytymisestä lähiympäristössä on neljä merkintää ja tappelusta kolme. Erittäin päihtyneessä tilassa (sammuneita) olevia asiakkaita tavattiin ympäristöstä seitsemän kertaa, ja heidät toimitettiin palvelukeskuksen seinien sisäpuolelle lepäämään. Näiden seitsemän lisäksi ympäristöstä löydettiin kaksi muutakin sammunutta henkilöä, mutta he eivät olleet palvelukeskuksen asiakkaita. Näissä tapauksissa ohjaajat ottivat yhteyttä poliisiin, joka tuli tarkastamaan tilanteen ja toimitti kyseiset henkilöt eteenpäin. Kahdesti jouduttiin soittamaan ambulanssi asiakkaalle. Heinäkuun raporteissa on merkintä, että kahdesti kierroksilla on tavattu asiakas virtsaamassa ympäristössä ja yhden kerran läheisestä puistosta oli löytynyt käytetty huumeruisku. Yksi ikävä tapahtuma oli sattunut palvelukeskuksen pihalla; eräs palvelukeskuksessa asioinut joutui ryöstetyksi keskuksen pihalla.

Heinäkuussa naapurit ottivat yhteyttä palvelukeskukseen kymmenen kertaa ja yhden kerran ohjaajien tietoon tuli, että joku oli soittanut palautetta suoraan palvelukeskuksen ympäristötyöstä vastanneelle henkilölle. Palvelukeskukseen tulleet yhteydenotot koskivat kuudessa tapauksessa asiakkaiden oleskelua jossain lähiympäristössä, osassa tapauksista asiakkailla nähtiin olevan päihdyttäviä aineita mukanaan, muutamassa tapauksessa asiakkaat vain viettivät aikaansa. Kerran tuli ilmoitus, että läheisessä puistossa on käytettyjä huumeruiskuja; ohjaaja kävi kiertämässä kahdessa läheisessä puistossa, muttei löytänyt ruiskuja niistä. Yksi ilmoitus tuli asiakkaan virtsaamisesta lähiympäristössä ja kerran naapurissa asuva ihminen tuli henkilökohtaisesti palvelukeskukseen kertomaan asiakkaiden aiheuttavan meteliä ympäristössä.

Raporttien mukaan viisi kertaa ympäristössä oli tavattu pienehkö joukko ihmisiä istuskelemassa alkoholia nauttien, mutta kyseiset henkilöt eivät olleet palvelukeskuksen asiakkaita. Näissä tapauksissa ohjaaja oli kuitenkin pyytänyt henkilöitä keräämään tyhjät pullo ja roskat lähtiessään, jottei ympäristön roskaisuus menisi palvelukeskuksen asiakkaiden kontolle. Yhden kerran heinäkuussa palvelukeskuksen asiakkaat raportoivat ohjaajille tapauksesta, jossa he olivat istuskelleet rauhassa, selvin päin, ilman minkäänlaisia päihteitä kesäpäivästä nauttien palvelukeskuksen läheisyydessä, kun joku ohikulkija oli paikalle saapuessaan ryhtynyt valokuvaamaan asiakkaita.

Elokuun 2009 tapahtumat ympäristössä raporttien mukaan jatkuivat suunnilleen samankaltaisina. Asiakas ohjauksesta oli 39 kirjausta. Ympäristöä oli siivottu aiempaa tiheämmin; 13 kertaa. Maininta varkaudesta läheisissä yrityksissä oli kolme kertaa, samoin häiriökäyttäytymisestä. Häiriökäyttäytymisestä ympäristössä, ulkona, oli selkeästi kahta edellistä kuukautta enemmän merkintöjä. Kirjauksia oli yhteensä kymmenen, esimerkkeinä uhitteleva käyttäytyminen (päihtynyt henkilö oli huudellut ohikulkijoille), pullojen heittäminen ja metelin aiheuttaminen. Yksi merkintä oli asiakkaiden keskinäisestä tappelusta. Sammuneita henkilöitä oli löydetty ympäristöstä kymmenen, joista kaksi ei ollut palvelukeskuksen asiakkaita. Ympäristökierrosten aikana oli tavattu viisi kertaa asiakas virtsaamassa ympäristössä ja yhden kerran oli löydetty käytetty huumeruisku.

Elokuussa naapurusto otti yhteyttä palvelukeskukseen yhteensä 14 kertaa, joista suurin osa koski asiakkaiden aiheuttamaa meteliä. Muut yhteydenotot koskivat muun muassa sellaisia tapahtumia, että mahdollinen palvelukeskuksen asiakas asioi läheisessä baarissa, kadulla maa erittäin päihtynyt henkilö ja käytetty huumeruisku olisi erään kirkon portailla, puolen kilometrin päässä palvelukeskuksesta.

Elokuun raporteista löytyi myös merkintä tapahtumasta, jossa ympäristökierroksellaan ohjaaja oli tavannut seitsemän hengen asiakasporukan grillaamasta kertakäyttögrillillä makkaraa läheisessä puistikossa. Asiakkaita oli kehoitettu varovaisuuteen ja he olivat itse siivonneet kaikki jälkensä. Yhden kerran muutamat palvelukeskuksen asiakkaat olivat valittaneet keskuksen tullessaan, että heitä oli heitelty juomatölkeillä erään talon toisen kerroksen parvekkeelta. Muutama merkintä raporteissa oli kovasta metelistä lähiympäristössä, mutta tuolloin asialla eivät olleet keskuksen asiakkaat.

Syyskuussa 2009 asiakasohjauksesta oli 28 merkintää ja ympäristön siivouksesta 7 merkintää. Häiriökäyttäytymisestä ympäristössä oli kirjattu 8 kertaa, suurin osa näistä ei ollut varsinaisesti vakavia tapahtumia vaan lähinnä hämmennyksen aiheuttamista. Sammuneita ihmisiä oli ympäristöstä löydetty neljästi, heistä yksi ei ollut palvelukeskuksen asiakas. Samoin neljä ihmistä oli vahvan päihtymystilan vuoksi talutettu palvelukeskukseen, näistä yhden oli talutta-

nut ohikulkija. Kerran ympäristökierroksella oli soitettu ambulanssi asiakkaalle, ja kerran oli löydetty käytetty huumeruisku.

Naapuruston yhteydenottoja syyskuussa oli yhteensä 13. Muutama puhelimitse tehty palaute koski asiakkaiden aiheuttamaa meteliä, ja kolme soittoa koski lähiympäristössä nukkuvia ihmisiä, joista yksi tuotiin palvelukeskukseen, yksi ei ollut keskuksen asiakas ja kolmatta henkilöä ei löydetty sieltä missä hänen oli kerrottu makaavan. Muutaman kerran asiakkaiden häiritsevistä toiminnasta ympäristössä tuli soitto ja ohjaajien mennessä, vaikkakin reagoivat nopeasti, paikalla ei ollutkaan ketään. Yhden puhelun mukaan lähistöllä olisi ollut neljän hengen narkomaaniporukka piikittämässä, mutta ohjaajan mennessä mainittuun paikkaan, siellä oli neljä teini-ikäistä, jotka eivät olleet palvelukeskuksen asiakkaita, eikä heidän toiminnassaan näyttänyt mitenkään olevan kyse huumeiden käytöstä. Yhden kerran palvelukeskuksen naapurustossa asuva henkilö tuli henkilökohtaisesti palvelukeskukseen pyytämään, että ohjaajat kävisivät poistamassa puistonpenkin läheisestä puistosta, jotteivät palvelukeskuksen asiakkaat istuskelisi sillä.

7. LOPUKSI

7.1. Johtopäätökset

Opinnäytetyöni tutkimuskysymys oli miksi palvelukeskuksen perustamista alueelle on vastustettu? Mikäli kysymykseen vastaisi yhdellä lauseella, se voisi kuulua näin ” Hietaniemenkadun palvelukeskusta vastustettiin, sillä pelkona oli alueen asukkaiden turvallisuudentunteen ja alueen viihtyvyyden heikentyminen”. Valtaosa palvelukeskuksen perustamista vastaan esitetyistä kritiikistä ja vastustuksesta kytkeytyy näihin seikkoihin, huolimatta siitä kuka kritiikin esittäjä oli; naapurustossa asuva vanhus, perheenäiti, isä tai yrittäjä. Ennen rauhallisena, arvokkaana ja hyvämaineisena alueena koetun ja tunnetun alueen ympäristö uhkasi muuttua levottomaksi ja pelottavaksi asunnottomien katukuvaan ilmestymisen myötä. Keskuksen koon, suuren asiakasmäärän ja toki myös asiakaskunnan profiilin vuoksi alue vilkastuisi huolestuttavan paljon tuoden mukanaan haitallisia ja negatiivisia lieveilmiöitä. Palvelukeskuksen asiakkaat, asunnottomat helsinkiläiset, aiheuttavat käytöksellään ja ulkoisella habituksellaan pelkoa ja turvattomuutta alueen asukkaissa ja toimijoissa. Asunnottomien epäillään olevan pääsääntöisesti päihtyneitä, häiritseviä, aggressiivisia ja monin tavoin epäasiallisia. Vastustajat epäilivät palvelukeskuksen asiakkaiden valtaavan kadut ja puistot, ja häiritsevän muiden asukkaiden rauhaa ja viihtyvyyttä, sekä horjuttavan perusturvallisuuden tunnetta. Oman kodin välitön läheisyys, rappukäytävät, katu ja piha-alueet, muuttuisivat levottomiksi ja turvatomiksi ja asukkaiden oma käyttö niillä uhkasi rajoittua, kun palvelukeskuksen asiakkaat mahdollisesti alkaisivat käyttää niitä.

Varmastikin osa näistä peloista ja huolenaiheista on aiheellisia. Osa palvelukeskuksen asiakkaista asioi keskuksessa hyvinkin päihtyneenä, eikä käyttäytyminen aina ole korrektia tai muita huomioonottavaa. Omaan kokemukseeni ja ympäristötyönraportteihin pohjautuen voisi kuitenkin todeta, että suurin osa asiakkaiden aggressiivisesta käyttäytymisestä ja tappeluista on heidän keskinäistä kanssakäymistään, kohdistumatta ulkopuolisiin ihmisiin. Vaikka palvelukeskuksen ympäristössä on opinnäytetyöni aineiston keruun aikana, henkilökunnan tietojen mukaan, välttytty fyysisiltä väkivaltatilanteilta (kohdistuen ympäristön asukkaisiin ja toimijoihin) ja tällaiset pelot tai huolenaiheet ovat ainakin toistaiseksi osoittautuneet ehkä hieman aiheettomiksi, en kuitenkaan missään nimessä halua väheksyä palvelukeskuksen ympäristön ihmisten mahdollisesti tuntemia pelkoja ja ahdistusta. Pahimmillaan pelon tuntemukset voivat rajoittaa ja hankaloittaa omaa arkielämää hyvinkin vahvasti, olivatpa ne kuinka aiheellisia tai aiheettomia tahansa. Toki joissain tilanteissa pelko voi olla hyödyllistä ja positiivistakin; se voi ohjata ja varoittaa käyttäytymistä. Asiakkaiden keskinäiset tappeleet tai välienselvittelyt eivät varmasti ole miellyttäviä tai yhdentekeviä tilanteita ohikulkijoille, ja voivat vaikuttaa hyvinkin uhkaavilta tilanteilta, vaikkei uhka suoranaisesti kohdistu ulkopuolisiin ihmisiin. Häiriökäyttäytymistä ympäristössä varmasti on esiintynyt, niin lievemässä muodossa kuin häiritsevämpänäkin. Läheinen ruokakauppa ja sen henkilökunta on valitettavasti saanut osakseen eniten ikäviä sattumuksia ja välikohtauksia joutuessaan puuttumaan myymälävarkauksiin ja niiden yrityksiin. Myös esimerkiksi tupakan tai euron pummaaminen kadulla ohikulkijoilta on varmasti lisääntynyt alueella, enkä tietenkään voi arvioida tai arvostella kenenkään henkilökohtaista kokemusta tai tunnetilaa siitä kuinka ahdistavaa tai häiritsevää tällainen on. Uskoisin sen vähintäänkin olevan joskus ärsyttävää, miksei myös pelottavaa.

Palvelukeskuksen perustamisen myötä Hietaniemenkadun ympäristö onkin varmasti vilkastunut. Palvelukeskuksessa asioi vuorokaudessa karkeasti arvioiden parisataa ihmistä, joten toki heidän liikkumisensa alueella lisää liikehdintää ja vilkastuttaa sitä. Ei-toivottu porukointi alueella, puistoissa, on varmastikin lisääntynyt. Palvelukeskuksen sisällä päihteiden käyttö ei ole sallittu, joten osa asiakkaista tyydyttää päihteiden himonsa tai tarpeensa lähiympäristössä. Suuri osa palvelukeskukseen tulevista palautteista koskeekin keskuksen asiakkaiden oleskelua ympäristössä. Tämä asia on myös keskuksen työntekijöiden, ohjaajien, näkökulmasta ehkä haasteellisin. Kadut, kaupan edustat ja puistot ovat kuitenkin julkista tilaa, joissa asunnottomilla on yhtäläinen oikeus oleilla. Toki usein ympäristössä oleilevilla seurueilla on mukanaan alkoholipitoista juotavaa, jota he nauttivat, mutta etenkin silloin, kun heidän käytöksensä ei ole häiritsevää (eivät esimerkiksi metelöi) ei palvelukeskuksen työntekijöillä ole edes juridista oikeutta puuttua heidän oleiluunsa. Toki mikäli henkilöt käyttäytyvät häiritsevästi, metelöivät, tappelevat tai muuta vastaavaa heidän toimintaansa on puututtu ja heitä pyydetään siirtymään kauemmaksi, tai paikalle voidaan tarvittaessa soittaa poliisi. Useimmiten kuitenkin asiakkaat noudattavat työntekijöiden kehoituksia, ja jatkavat matkaansa. Toisaalta on hyväkin, että häiritsevään tai epäsuotavaan käyttäytymiseen tarvittaessa puuttuu joku heille en-

tuudestaan tuttu ihminen. Tähän, asiakkaiden oleiluun ympäristössä, liittyy mielestäni hieman paradoksaalisiaakin piirteitä tai ristiriitaisuutta; toisaalta ohjaajien tulisi keskuksen sisällä työskennellä asiakkaita varten, heidän hyväkseen ja tarvittaessa tavallaan toimia heidän äänitorvena tai puolestapuhujanaan. Ympäristötyötä tehdessään he kuitenkin joutuvat puuttumaan asiakkaiden käyttäytymiseen ja oleiluun, koska se muita kansalaisia mahdollisesti häiritsee. Toki asiakkaat ymmärtävät ohjaajien tekevän työtänsä ja työntekijät osaavat ammattitaitoisesti kohdata ja lähestyä asiakkaita sekä toimia tilanteen vaatimalla tavalla, mutta kuitenkin tässä voi nähdä hienoista ristiriitaa. Palvelukeskuksen puolelta näihin hieman ristiriitaisiin seikkoihin löytyi jonkinasteinen vastaus; syksystä 2009 lähtien keskuksessa oli nimetty ympäristötyöntekijä, jonka vastuulla ympäristötyö arkipäivisin, virastoaikaan, oli. Tällä hetkellä yhtä nimettyä ympäristötyöntekijää ei ole, vaan ympäristötyö on kaikkien työntekijöiden vastuulla.

Palvelukeskuksen puolelta Hietaniemenkadun lähiympäristöön ja siellä tapahtuvaan porukointiin on mielestäni pyritty vastaamaan parhaalla mahdollisella tavalla, vaikka varmasti vielä kehitettävääkin olisi. Hietaniemenkadun lähiympäristössä eräänlainen valvonta onkin varmasti lisääntynyt keskuksen perustamisen myötä. Keskuksen työntekijät kiertävät lähiympäristössä säännöllisesti, aamukahdeksan ja iltakahdeksan välillä jokaisena viikonpäivänä, lisäksi tarvittaessa esimerkiksi naapurustosta tulevan soiton tai pyynnön pohjalta. Nimetty ympäristötyöntekijä oli monesta eri näkökulmasta katsottuna järkevä ja perusteltu valinta. Niin lähiympäristön asukkaiden ja toimijoiden, palvelukeskuksen asiakkaiden kuin työntekijöidenkin kannalta on ehkä selkeämpää, että ympäristötyöstä vastaa pääsääntöisesti yksi henkilö. Tällöin naapurusto tietää kehen tarvittaessa olla yhteydessä, luottamussuhteen muodostumiselle on otollisempi pohja ja kukin työntekijä voi keskittyä omalta osaltaan olennaisimpaan tehtävään. Taloudellisiin seikkoihin nojaten ei liene mahdollista rekrytoida ympäristötyöhön ympärivuorokautisesti jalkautuvaa henkilöä tai henkilöitä, eikä tähän olisi tarvettakaan. Käytännön kokemukseen ja ympäristötyöraportteihin pohjautuen ongelmia ympäristössä esiintyy, tai ne tulevat näkyvämmiksi lähinnä alkuillasta ja viikonloppuisin. Ongelma on tällä hetkellä haasteellinen, sillä juuri mainittuina aikoina palvelukeskuksen sisällä työskentelee vähemmän henkilökuntaa ja näin ollen jalkautuvaa henkilöä ympäristötyöhön on hankalampi tavoittaa tai irrottaa muista tehtävistä. Ohjaajat tekevät ympäristökierroksia muiden työtehtäviensä ohessa. Asiaksmäärän ollessa suuri keskuksen sisälläkin riittää tärkeää ja välttämätöntä tekemistä. Mielestäni ympäristötyöntekijän jalkautumisen tulisi painottua iltoihin ja viikonloppuihin, jolloin ongelmat ympäristössä ovat näkyvämpiä. Ympäristötyötä ja -työntekijän työntekoa mieltiessä, hahmottaessa ja kehittäessä on kuitenkin pidettävä mielessä lakiin ja eettisiin seikkoihin perustuvat asiat. Sosiaaliryöön asiakkuus ei saa paljastua ulkopuolisille ja keskuksen asiakkaillakin on yhtäläinen oikeus käyttää julkisia katuja ja puistoja.

Palvelukeskuksen työntekijöiden lisäksi lähialueella jalkautuu lähityöntekijöitä, joiden panosta ei sovi missään nimessä unohtaa tai vähätellä. Lähityön tavoitteena on parantaa helsinkiläisten arkiturvallisuutta olemalla läsnä ongelmallisilla alueilla, havainnoimalla ongelmia ja viemällä tietoa havaituista ongelmista ja kansalaisten huolista niistä vastaaville viranomaisille. Yhteistyötä palvelukeskuksen työntekijät ja lähityöntekijät ovat Hietaniemenkadun ympäristössä tehneet hyvin tuloksin, esimerkiksi naapurustossa sijaitsevan päiväkotiiin kohdistuen. Ajankohtana, miltä ympäristötyön aineisto on kerätty, keskuksen läheisyydessä sijaitseva päiväkoti oli remontissa, mutta on nyt jälleen aloittanut toimintansa. Asiakkaiden oleiluun päiväkodin läheisyydessä on pyritty puuttumaan, valvontaa sillä alueella on lisätty ja lasten mahdollisesti kokemista peloista on asiakkaiden kanssa keskusteltu. Suurin osa asiakkaista luonnollisestikin ymmärtää nämä seikat, eivätkä tietoisesti halua lapsia pelotella. Palvelukeskuksen työntekijät, samoin kuin suurin osa asiakkaistakin pitää erittäin tärkeänä erityisesti lasten turvallisuutta ja ottaa erittäin vakavasti huomioon lapsiin kohdistuvat epäkohdat.

Ei-toivottu porukointi ympäristössä on luonnollisestikin, ilmastosta johtuen, ongelmana lähinnä keväällä, kesällä ja syksyllä. Tähän porukointiin ja häiriökäyttäytymiseen ympäristössä ei varmastikaan tulla saamaan minkäänlaista nollatoleranssia; häiriöitä ja epäsuotavaa käyttäytymistä ympäristössä tulee aina jonkin verran olemaan, oli siellä sitten asunnottomia, ”asunnollisia”, työssäkäyviä, nuoria tai opiskelijoita. Kuten ympäristötyönraporteistakin näkyy aina silloin tällöin häiriöitä ja meteliä ympäristössä on aiheuttanut joku muu, kuin palvelukeskuksen asiakas; milloin kyseessä on ollut opiskelijaporukka, milloin nuorisoporukka tai joku sattunainen kulkija. Joskus viikonloppuöisin keskuksen läheisyydessä sijaitsevasta ravintolasta kantautuu erittäin kovaääninen musiikki, jota yövuorossa valvoneet ohjaajat ovat ihmetelleet ja osa asiakkaista harmitellut etteivät siitä syystä saa nukutuksi. Olen kuullut sanottavan jota kuinkin näin, että kun muutama juoppo ryyppää kadulla tai puistossa, se on häiriökäyttäytymistä, mutta kun opiskelija-/nuorisoporukka ryyppää samaisella paikalla se on urbaania citykulttuuria.

Palvelukeskuksen ensimmäisen toimintakuukauden aikana päihteiden, alkoholin, käyttö oli sallittua keskuksen pihalla. Tämä kuitenkin aiheutti ongelmia, muun muassa metelöintiä, mikä luonnollisestikin häiritsi naapurustoa, joten se kiellettiin. Monille kuitenkin jäi mieleen vahvasti tämä ensivaikutelma, mikä ei varmastikaan ollut kovin positiivinen. Joillakin naapuruston ihmisillä oli pitkään se mielikuva, että keskuksen pihalla sai käyttää päihteitä, vaikei näin enää ollutkaan. Aika ajoin olen pohtinut, pitäisikö päihteiden käyttö keskuksen sisällä, jotenkin valvotuissa oloissa sallia, etteivät asiakkaat lähtisi naapurustoon, lähikaduille ja puistoihin juomaan ja aiheuttamaan pahennusta. Pelkkää ympäristöä ja ympäristötyötä ajatellen se voisikin olla ratkaisu, mutta siihen sisältyisi toki paljon haasteita ja pohdittavaa.

Palvelukeskuksen puolelta tiedottamiseen ja yhteistyöhön on pyritty vastaamaan. Työntekijät ovat jakaneet asiakkaille laadittuja tiedotteita ja keskustelleet asiakkaiden kanssa ympäristön pelisäännöistä ja käyttäytymisestä. Palvelukeskuksen edustajat osallistuvat myös ympäristötyöryhmäkokouksiin, joissa on läsnä muun muassa alueen asukkaita ja toimijoita. Nämä kokoukset ovat foorumi, jossa ongelmista keskustellaan ja niihin pyritään löytämään ratkaisu. Palvelukeskukseen on myös mahdollista halutessaan tulla tutustumaan, jotta sen toiminnasta ja asiakkaista voi saada mahdollisimman avoimen, todellisen ja oikean kuvan. Keskuksessa järjestettiin myös juhlat, sen avaamisen yksivuotispäivän kunniaksi, jonne lähialueen asukkailla ja toimijoilla oli mahdollisuus osallistua. Kuluneena keväänäkin järjestettiin pihatalkoot ja tutustumismahdollisuus. Yhteistä toimintaa naapuruston kanssa toivotaan ja pyritään järjestämään, jotta keskusteluyhteys saataisiin pidettyä mahdollisimman hyvänä ja rakentavana ja toiminta tulisi tutuksi.

Avoimuus lisää luottamusta ja mahdollisesti vähentää nimbyilyä. Osa Hietaniemenkadun palvelukeskuksen vastustuksesta oli selkeästi nimbyilyä; palvelukeskuksen tarjoamat palvelut tunnustettiin tarpeellisiksi, mutta keskukselle mainittiin monia muita sijoituskohteita, jotka eivät sijaitse omassa naapurustossa ja välittömässä läheisyydessä. Muutamissa kommentteissa viitattiin siihen, että ehdotetuissa sijoituskohteissa on jo aiemmin toiminut vastaavanlaista toimintaa (kuten Sahaajankadun asuntola Herttoniemessä). Näissä kohteissa ympäristö lienee tottunut asunnottomiin ja haitalliset lieveilmiöt olisivat helpommin hallittavissa. Osa vastustajista nostikin esiin sen, ettei Hietaniemenkadun osalta ollut tehty kunnollista tai kattavaa selvitystä ja/ tai vaikutusten arviointia, eikä hankkeesta sen alkusuunnitteluvaiheesta lähtien tiedotettu tarpeeksi avoimesti. Kuten Kuparinenkin kirjoituksessaan (teoksessa Kopomaa ym. 2008, 87) Marjaniemen tapaukseen liittyen toteaa, ympäristön asukkaita ja toimijoita olisi hyvä ottaa jo suunnitteluvaiheessa mukaan, kuunnella heidän mielipiteitään ja tiedottaa avoimesti, jotta ihmiset tietävät mistä on kyse ja mitä omalle asuinalueelle ollaan suunnittelemassa. Salamyhkäisyys ja tiedottamisen ontuminen lisää epäluuloja ja omien vaikutusmahdollisuuksien kaventaminen lisää vastustusta. Voi hyvin olla, että palvelukeskushankkeen suunnitteluvaiheessa tiedottaminen ontui, eikä naapurustoa kuunneltu, mutta uskon vahvasti, että palvelukeskuksen avattua sen puolesta tähän avoimuuteen ja keskusteluyhteyden muodostamiseen ja säilyttämiseen on tehty kovasti töitä. Tämän puolesta puhuvat esimerkiksi talon toiminnan esittely, yhteistyöryhmään osallistuminen, talon johtajan ja muiden työntekijöiden tavoitettavuus ja tapahtumien järjestäminenkin.

Juhlilla, talkoilla, keskuksen tutustumisilla tai keskusteluyhteyksillä ei varmastikaan ongelmia saada poistetuiksi, vaikuteta segregaatioon, syrjäytymiseen tai syrjäyttämiseen. Näillä keinoilla niitä kuitenkin tuodaan julki ja näkyviksi sekä voidaan vaikuttaa yksittäisten ihmisten asenteisiin, mielipiteisiin ja tunteisiin.

Hietaniemenkadun palvelukeskuksen kohdalla oli havaittavissa syrjäyttämistä tai diskriminaatiota. Eräissäkin kommentissa todettiin, että ihmiset hakevat itselleen omaa normitasoa vastaavan alueen. Useat vastustivat palvelukeskuksen perustamista alueelle, kuka mihinkin syyhyn nojaten. Joka tapauksessa osa kansalaisista ajattelee, että asunnottomilla ei ole samoja oikeuksia, kuin niin sanotuilla normaaleilla ihmisillä. Heillä ei olisi oikeutta asua arvostetulla asuinalueella kaupungin keskustassa tai käyttää julkista tilaa, katuja tai puistoja omiin tarpeisiinsa, olisivatpa ja käyttäytyisivätpä he siellä kuinka asiallisesti tahansa.

Mielestäni jopa yllättävänkin vähän palvelukeskuksen vastustuksessa tuotiin esiin taloudellisiin huoliin liittyviä seikkoja. Epäily asuntojen arvon laskusta tuli esiin koko aineistossa vain muutamana kerran, liiketoimintaan ja yrittäjyyteen liittyvät haitat joitakin kertoja. Voisiko olla niin, että taloudellisiin seikkoihin, erityisesti asuntojen hinnan laskuun, liittyvistä huolista ei juurikaan haluta ääneen puhua, jotta vastustajia ei leimattaisi esimerkiksi kovia arvoja kannattaviksi. On ikään kuin hyväksyttävämpää tai inhimillisempää vastustaa sosiaalista hanketta esimerkiksi turvallisuuden tunteisiin nojautuen. Joidenkin tutkimusten mukaan sellaisilla alueilla joihin on perustettu esimerkiksi asuntola, se ei ole vaikuttanut asuntojen hinnan arvoon. Joten näyttäisikin siltä, ettei tällainen pelko ehkä kovin aiheellinen olisikaan.

7.2. Pohdinta

Nyky-yhteiskunnassa, kaupungistumisen myötä on puhuttu paljon yhteisöllisyyden vähentymisestä. Kaupungissa asuessa maantieteellinen läheisyys ei merkitse sosiaalista läheisyyttä, vaan lähestulkoon päinvastoin. Kaupunkilaisiin tai kaupunkimaiseen elämäntapaan liitetään usein tietynlainen viileys ja välinpitämättömyys; muut ihmiset ovat kuin ilmaa, eikä toisten asioihin pidä puuttua. Kaupungissa ihmiset kohtaavat päivän aikana suuren määrän ihmisiä. Vaikkakin nämä kohtaamiset ovat usein ohimeneviä, eikä niihin välttämättä liity minkäänlaista kanssakäymistä, niin kodin tehtävänä on tarjota ihmiselle yksityisyyttä, turvaa ja suojaa sekä satunnaisten, että intensiivisten kohtaamisten suurelta määrältä. Ehkä tästäkin syystä myös kodin lähiympäristön merkitys on suuri. Kuten Kopomaa teoksessaan toteaa lähiympäristön olevan peili, josta asukkaat tunnistavat itsensä. Ihmisen perusturvallisuuden tunnetta loukkaa ajatus siitä, että jonkin ulkoisen uhan vuoksi olisi luovuttava omasta turvallisesta kodista.

Muutamit asiakkaat ovat joskus sanoneet tuntevansa ikävinä mielipidekirjoitukset, joissa heidät leimataan esimerkiksi häiriköiksi tai spurguiksi. Olisikin hyvä muistaa, että suurin osa keskuksen asiakkaista käyttäytyy asiallisesti, muut huomioon ottaen. He tulevat hakemaan keskukselta tarvitsemansa palvelut, eivät aiheuta haittaa tai harmia muille, eikä heitä välttämättä erota katukuvasta, ympäristön muista asukkaista tai toimijoista. Valitettavasti kuitenkin yleensä häiriöiden aiheuttajat saavat osakseen suurimman huomion ja leimaavat samalla kaikki palvelukeskuksen asiakkaat häiriköiksi. Vaikka palvelukeskuksessa asuminen onkin väli-aikaista, niin sillä hetkellä se on kullekin asiakkaalle todellinen ja sen hetkinen oleskelupaik-

ka, jos ei nyt ihan ”koti”. Suuri osa palvelukeskuksen sisäpuolellakin asuvista ihmisistä toivoo oman lähiympäristön, sillä hetkellä Hietaniemenkadun ja sen läheisyyden, olevan rauhallinen ja mukava asuinympäristö kaikille osapuolille.

Segregaatioon voi liittyä positiivisiakin kehityskulkuja, mutta omassa opinnäytetyössäni se näyttää kielteisemmässä valossa, sillä yhtenä osapuolena ovat asunnottomat, joita ilmeisesti ei haluttaisi omalle asuinalueelle ja joilla toisaalta ei lähtökohtaisesti ole samalaista valinnanvapautta asuinalueensa valikoimisen suhteen. Palvelukeskuksen asiakkailta on samankaltaisia toiveita, niin asuinalueensa, sosiaalisen kuin muunkin elämän suhteen, kuin niin sanotuilla tavallisillakin kansalaisilla on. Osa varmasti haluaa asua pääkaupungin ydinkeskustassa, toiset taas lähempänä luontoa ja väljemmällä alueella. Toki on asunnottomia, jotka eivät halua integroitua yhteiskuntaan, tai on paljon heitä, jotka tarvitsevat siinä paljon tukea. Onneksi kuitenkin asuntopoliittisen kannan lisäksi yhteiskunnassa huomioidaan näiden erilaisten tukitoimien tarpeellisuus ja niitä pyritään tarjoamaan niitä tarvitseville.

Uskon, että asiakkaiden kannalta on hyvä, että palvelut keskitetään. Palvelukeskuksen asiakkaat saavat saman katon alta useat tarvitsemansa palvelut ja avut, ja näin ollen asiakkaiden turha juoksuttaminen vähenee. Heidän on myös toisinaan vaikea saada tarvitsemiaan palveluita, esimerkiksi terveystalouksia. Myös yhteiskunnallisesti on merkitystä sillä, mitä palveluita asiakkaille tarjotaan ja kuinka helposti ne ovat saatavilla. Toki myönnän, että palvelukeskuksen asiakasmäärät ovat suuria, mikä huolenaihe opinnäytetyöni aineistossakin nousee esiin. Suuri määrä ihmisiä pienehkössä tilassa aiheuttaa väistämättä haastavia tilanteita, oli asiakasprofiili mikä tahansa. Vaikka mielestäni palvelut onkin hyvä keskittää, pysyviä asuinratkaisuja ja muotoja pohdittaessa hajasijoittaminen on järkevä ratkaisu niin asunnottomien itsensä, kuin muun yhteiskunnan kannalta. Uskon, että kaupunkisuunnittelussa segregaaion välttäminen on tärkeää ja olennaista. Asuinalueiden jakautuminen hyviin ja huonoihin alueisiin voi aiheuttaa monenlaisia ongelmia; voi syntyä erilaisten alakulttuurien hallinnoimia alueita, jotka pahimmillaan ovat yhteiskunnan kontrollin ulottumattomissa, syrjäytymistä ja syrjäyttämistä.

Näin vaalikaudella, poliittisen keskustelun käydessä kiivaana yhteiskunnan arvot ja moraalit nousevat vahvasti esiin. Viime aikoina on nostettu esiin ja arveltu tietynlaisen isänmaallishenkisyyden nousseen. Mikäli arvelut pitävät paikkansa ja muun muassa isänmaallishenkisyys sekä arvokonservatismi ovat nousseet ihmisten ajatuksissa ja mielipiteissä, niin ehkäpä asenteet ovat hieman koventuneet. Omaan naapurustoon ei haluta poikkeavia ihmisiä, vaan heidät voisi mieluummin sijoittaa jonnekin ”pois silmistä, pois mielistä”. Toisaalta julkisessa keskustelussa on nostettu esiin se, että ensin tulisi auttaa ja hoitaa suomalaisten, apua tarvitsevien omien kansalaisten asiat parempaan kuntoon. Sitten, kun heidän tilanteeseensa pyritään löytämään kohennusta, siitäkin nousee vastarinta.

Toisaalta puhutaan, että yhteiskunnassa yhteisöllisyys on vähentynyt, eivätkä ihmiset ole kiinnostuneita toisistaan. Sosiaalisten hankkeiden vastustuksessa usein jonkinlainen yhteisöllisyys naapurustossa lisääntyy -erityisesti hanketta vastustavien keskuudessa. Hankkeiden vastustus voi myös jaottaa naapurustoa; kuka on samaa mieltä? Toki yhteisöllisyys, osallisuus ja yhteisten intressien ajaminen on tärkeää ja hyväksi, mutta ei silloin kun se tapahtuu jonkun toisen kustannuksella, jotain toista syrjien. Hietaniemenkadun palvelukeskuksen vastustamisen tiimoilta nousi puheenaiheiksi tärkeitä asioita, ja varmasti osa naapuruston huolenaiheista on ollut todellisia ja aiheellisia. Olisi kuitenkin tärkeää muistaa, että vastapuolella, vastustuksen kohteena on myös tuntevia ja ajattelevia ihmisiä. Syystä tai toisesta heillä ei ole samanlaista valinnan vapautta tai mahdollisuutta, eivätkä he saa yhtäläillä ääntään kuuluviin. Rakentava kritiikki, avoin keskustelu ja asioiden tuominen tietoisuuteen ovat välttämättömiä ja positiivisia asioita, mutta keskustelussa mukana olisi hyvä olla kaikkien osapuolten edustajia. Onkin hyvä, että nykyään yhä enemmän keskusteluun ja kehittämiseen otetaan mukaan kokemusasiantuntijoita, ihmisiä joilla on omakohtainen kokemus esimerkiksi asunnottomuudesta tai päihdeongelmasta ja joiden tietämys asioista on korvaamattoman arvokasta käytännön asiantuntijuutta. Tämä inklusio myös voimaannuttaa ja mahdollistaa syrjäytyneiden tai syrjäytymisuhan alla olevien osallistumista ja osallisuutta.

Opinnäytetyön tekeminen oli kokonaisuudessaan aikaa vievä ja haastava, mutta myös antoisa prosessi. Aineistoni on mielestäni kattava. Alkuperäisen aineiston lisäksi myöhemmin keräämäni aineisto (kirjalliset valitukset ja ympäristötyön raportit) oli mielestäni ehdottomasti perusteltu, kannattava ja avartava lisäys. Ilman kirjallisia valituksia aineisto olisi kohdentunut liiaksi päiväkodin lasten vanhempien mielipiteisiin. Ympäristötyön raportit auttoivat selkeästi paremmin hahmottamaan mitä ympäristössä (tuona ajankohtana) todellisuudessa tapahtui ja sitä kautta pohdinta miten naapuruston sopusointua voitaisiin muodostaa ja ylläpitää olennaisesti helpottui. Uskon vastanneeni tutkimuskysymykseeni ja päässeeni tavoitteisiini. Aineistoni pohjalta sain hahmoteltua ja mielestäni tuotua esiin, miksi Hietaniemenkadun palvelukeskusta ja sen perustamista vastustettiin. Keinoja, joilla naapuruussopua muodostetaan ja ylläpidetään, on palvelukeskuksessa pohdittu paljon ja sen eteen jokainen keskuksessa työskentelevä tekee töitä. Opinnäytetyöni kautta sain pohjatietoa monista asioista, mitä ei välttämättä muutoin tulisi hankittua. Taustatieto esimerkiksi asunnottomuudesta, historiasta ja tarpeesta miksi Hietaniemenkadun palvelukeskus ylipäättensä perustettiin hyödyttää päivittäisessä työelämässäkin esimerkiksi esitellessäni palvelukeskusta opiskelijaryhmille ja muille vieraille.

Uskon, että pohdinta monesta eri näkökulmasta, niin palvelukeskuksen asiakkaiden, työntekijöiden kuin lähiympäristön asukkaidenkin kannalta muokkasi jonkin verran mielipiteitäni ja asenteitani, sekä hyödyntää päivittäistä työskentelyäni palvelukeskuksessa. Tasapainoilu ympäristön ja asiakkaiden etujen välillä ei aina ole helppoa, muttei mahdotontakaan. Toivotta-

vasti myös muut, opinnäytetyöhöni tutustuvat, palvelukeskuksen toimintaan jollakin tavalla kytkeytyvät henkilöt saavat uusia näkökulmia. Opinnäytetyötä tehdessä ja saatuani sen valmiiksi on mieleeni noussut useita kysymyksiä ja uusia mielenkiinnon aiheita. Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista kartoittaa esimerkiksi sitä, miten keskus ja sen asiakkaat ympäristöönsä todellisuudessa ovat sulautuneet ja onko naapuruston asenteissa tai mielipiteissä tapahtunut muutoksia. Mielenkiintoista olisi myös selvittää keskuksen asiakkaiden, asunnottomien helsinkiläisten, mielipiteitä ja ajatuksia. Ehkä joku, jonain päivänä, tarttuu näihin ideoihin, hahmottelee niitä eteenpäin ja omalta osaltaan tuottaa tärkeää tietoa kaikille asianosaisille?

LÄHTEET

- Eskola J. & Suoranta J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7. painos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino.
- Granfelt R. 1998. Kertomuksia naisten kodittomuudesta. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Helne T. 2002. Syrjäytymisen yhteiskunta. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2003. Tutki ja kirjoita. 9. painos. Vantaa: Dark Oy.
- Ilmonen M., Lankinen M., Lehtonen H., Maury J. & Päivänen J. 1997. Mitä osoite osoittaa? Asuinalueiden erilaistuminen Helsingin seudulla. Pääkaupunkiseudun julkaisusarja B 1997:2. Helsinki.
- Karisto A. & Takala P. 1990. Suomi muuttuu. Näkökulmia elintason, elämäntavan ja sosiaalipolitiikan muutokseen. Porvoo: WSOY.
- Kettunen M. 2007. Kysymyksiä asunnottomuudesta Suomessa. Artikkelit Yhteiskuntapolitiikka 72 (2007): 4, 380-391.
- Kopomaa T. 2005. Naapuruussuvaitsevaisuus. Tuetun asumisen ja palvelutoiminnan yhteys lähiympäristöön, asukasvaikuttamiseen ja kaupunkisuunnitteluun. Helsingin kaupunginviraston julkaisuja 2005:2. Helsinki: Helsingin kaupunki.
- Kopomaa T., Peltonen L. & Litmanen T. (toim.) 2008. Ei meidän pihallemme! Paikalliset kiistat tilasta. Helsinki: Gaudeamus.
- Kopomaa T. (toim.) 2003. Kohti kaupunkisosaaliväyötä -haasteena tasapainoinen kaupunki. Tammer-Paino Oy
- Kuparinen R. 2005. ”Ei meidän naapuriin”. Tapaustutkimus asukasyhteisön suhtautumisesta kehitysvammaisten asuntolan rakentamiseen. Jyväskylä: Kehitysvammaliitto ry.
- Lehtinen A. & Rannikko P. (toim.) 1994. Pasilasta Vuotokselle. Ympäristökamppailujen uusi aalto. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Lehtinen L. & Salonen J. 2008. Asunnottomuuden monet kasvot. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Maksimainen M. 2007. Asunnottomien alkoholistien arki. Mikrotason tarkastelu Helsingistä 1967-1972. Pro Gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Nousiainen K. & Sunikka S. (toim.) 2009. Asunnottomuuskirja 2. Ensisuojasta moniammatilliseksi palvelukeskukseksi. Helsinki: Yliopistopaino.
- Nuorteva J. 2008. Asunnoton yhteiskunnan jäsenenä. Sosiaalisesti syrjäytyneen osallistumismahdollisuudet ja deliberatiivinen demokratia. Pro Gradu -tutkielma.
- Ohjausryhmä Tarmokkaat 2008. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma 2008-2011 toimeenpanosuunnitelma. Raportti.
- Ohjelmatyöryhmä Ahkerat 2008. Pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen vuoteen 2015 mennessä. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma. Raportti.
- Ruotsalainen S. 2005. Syrjäytyminen - syrjäyttäminen. Syrjäytymisen tarkastelua talouden, yhteiskunnallisten toimijoiden ja sosiaaliturvan näkökulmasta. Helsinki: TA-Tieto Oy.

Ryöti M. 2005. Asunnottomien asumispalvelujen kehittäminen pääkaupunkiseudulla. Pääkaupunkiseudun asunnottomuuden vähentämishojelman 2002-2005 toteutuminen ja tavoitteet. Helsingin Kaupungin talous- ja suunnittelukeskuksen julkaisu 2/2005. Helsinki: Helsingin kaupunki.

Räsänen K. 2003. Itsekästä takapihan suojelua vai oikeudenmukaisuuden peräämistä? Tapaus-tutkimus Ilmajoen jätteenkäsittelylaitosta vastustaneesta kansalaistoiminnasta. Pro Gradu - tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2004. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi . 1.-3. painos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino.

Vaattovaara M. 1998. Pääkaupunkiseudun sosiaalinen erilaistuminen. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Voutilainen P., Huovinen E., Puttonen H. & Taipale I. 2007. "Nimi ovelta". Kansallinen tavoite. Pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen vuoteen 2015 mennessä. "Neljän viisaan ryhmän" loppuraportti.

Ympäristöministeriö 2001. Ympäristöministeriön moniste 73. Asunnottomuuden vähentämishojelma 2001-2003. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Internet lähteet:

Asunnottomien palvelujen kehittämissyksikkö, Internet-sivut. <http://www.socca.fi/asunnottomuus/asunnottomuudesta.htm> (luettu 2.12.2008)

FEANTSA internet-sivut. <http://www.feantsa.org/code/en/pg.asp?Page=21> (luettu 26.11.2008)

Hirvonen H., Kytölä H., Pasanen A. & Riihijärvi S. Laadulliset tutkimusmenetelmät teknisessä viestinnässä -erityistarkastelussa kyselytutkimus. Artikkelikooste. PDF -tiedosto. <http://www.uta.fi/FAST/TC/laadulliset%20menetelmat.pdf> (luettu 30.11.2008)

KvantiMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto (verkkojulkaisu). Tampere: yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html (luettu 30.11.2008)

Peltonen L., 2004. Nimby -kiistojen asukaskeskeiset ja kontekstuaaliset selitykset. Artikkelitiedosto. PDF-tiedosto. http://virtuaali.tkk.fi/yhdyskuntasuunnittelu/ytke-ri/viekon/artikkeli%20_peltonen_AY2004.pdf (luettu 26.11.2008)

Pyörälä E., 2002. Johdatus laadullisen tutkimuksen metodologiaan. Luentomoniste. PDF -tiedosto. <http://www.valt.helsinki.fi/yleope/kvali/kvali1.pdf> (luettu 30.11.2008)

Horelli M., 2008. Yhdysvaltain asunnottomien määrä hälyttävässä kasvussa. Artikkelitiedosto. <http://www.turunSanomat.fi/ulkomaat/?ts=1,3:1003:0:0,4:3:0:1:2008-10-29,104:3:573256,1:0:0:0:0:0> (luettu 24.11.2008)

<http://feantsa.horus.be/code/EN/hp.asp>

The University of Chicago Press. WWW-sivut.

<http://www.press.uchicago.edu/presssite/metadata.epl?mode=synopsis&bookkey=42517> (luettu 17.11.2008)

Ympäristöministeriön tiedote 2006, Oikeus asuntoon Euroopassa.

<http://www.environment.fi/default.asp?contentid=200172&lan=fi> (luettu 24.11.2008)

Julkaisemattomat lähteet:

Salovaara K. 2007. Asunnottomuusseminaarissa 17.10.2007. Hietaniemenkadun palvelukeskuk-
sen moniammatillisen arviointityön suunnittelu.